genç BİRİKİM 25 yıl

Değerli Okurlarımız,

Yaratıcımız ve sahibimiz yüce Allah'a hamd, peygamberimiz Muhammed Mustafa'ya salât ve selam olsun. Yeryüzünde bulunma amacı, sadece yüce Allah'a kulluk etmek, onun rızasını gözetmek, yine onun dini, rızası ve davası için çalışmak, yaşamak ve mücadele etmek olan müminlere selam olsun.

***

Ne hazindir ki evinde, ciltlerce kitabı olan insanların, daha sonra okuma eylemini bıraktıklarına şahit olunabiliyor. Kitap okumayı, sadece gençliğinde kuşanan insanlar, hayatlarının diğer safhalarında yani iş, evlilik vs. kavşaklarında bırakılabiliyor; zamanın yokluğundan, işlerin çokluğundan dem vurularak ne yazık ki! Tanıdığınız, sevdiğiniz ve değer verdiğiniz insanlara, sevdiğiniz bir kitabı, bir dergiyi, bir makaleyi tavsiye etseniz, okumalarını isteseniz; eskisi gibi okuyamadıkları öne sürebiliyor.

Neden, eskisi gibi okunmuyor? *Neden*, okumak gibi ilk emr-i ilahi olan ulvi bir eylem erteleniyor? Nasıl oluyor da her şeye vakit bulunabiliyor da, olmazsa olmazlarımızdan olan okuma eylemine vakit bulunamıyor? Kitap, dergi, makale okunulmadığını bir yere kadar kabul edilebilir fakat Kitabullah'ın bile okunmadığını bilmek nasıl bir noktaya gelindiğini, nasıl bir hale dönüşüldüğünü göstermesi açısından oldukça düşündürücü. Nasıl ki su verilmeyen ağaçlar, bitkiler ve bütün tabiat solar, ölür, yok olur; işte insan da –özelde Müslüman da- bu meyanda okumadığı vakit solacak, ölecek, yok olacaktır. Çünkü çok iyi bilinmeli ki bizler yani Müminler, "oku" emriyle *hayatın aslına gözlerimizi açtık*, okuduklarımızla hayatı anlayıp kavradık ve okuduklarımızla ayakta durup kendimize ulvi rotalar çizdik. Okumayı bırakmış ya da ertelemiş Müslümanların, hayat damarlarından en büyüğünün ve en önemlisinin koptuğunu söylemek, hatırlatmak izahtan varestedir.

Düşünsenize, vücudunuza hayat veren kan, damarlarınızdan artık geçemez oluyor ve tazelenemez duruma geliyor. Ne olur bu durumda insanın hali? Elbette ki ölüm olayı gerçekleşir. İşte dimağa, zihne, yüreğe hayatı pompalayan, aktaran, damarlardan geçen kanın türevi; okunulan, anlaşılan, kavranılan şeylerden başkası değildir. Rasulullah'ı (s.a.s.) titreten, korkutan, hakikatle buluşturan olay da okumaktan gelmiyor muydu? Üst üste gelen "oku" sözlerine, kalbinin en kılcal hücreleri, titrek cevaplar vermemiş miydi? Ondan bize kalan en büyük miraslardan birisi ve belki de en önemlisi *okuma eylemi*dir. *Okumak* ki bağrında, okuyanlara hayat verici düsturlar barındıran, okuyanları her vakitte dirilten, bilinçleri tazeleyen, yaşama mebni haller ikram eden, dirilmenin, direnmenin membaı bereketli bir eylemdir.

***

Bu sayımızda; yazarımız Ali Kaçar, **Toplumsal Çöküşte Siyasetin Etkisi** başlıklı makalesinde; mevcut siyasetin toplumlara, toplumsal hadiselere yönelik konumunu eleştirel bir süzgeçten geçirerek olması ve yapılması gerekenlere dikkatleri çekiyor.

Sayımızın dosya konularını, **Vahye Tabi Olan Eğitim ve Beşeri/Cahili Eğitim – Kitaplarla Olan Bağımız** olarak belirledik. Dosya konuları çerçevesinde yazarlarımız; Emrah Doğru, Erdal Tuğrul, Fatih Pala, İmren Büyüköz, Kanarya Banu Dağ, Kemal Ünlütaş, Rüstem Ayılmazdır ve Sümeyye Demirci yazılarıyla sayımıza renk kattılar.

Ayrıca Hüseyin Durmaz'ın **Liderlik Krizi ve Sosyal Medyanın Etkisi: Fenomen Hastalığı**, İmren Büyüköz'ün **Kur'an ve Psikoloji Işığında Stres Yönetimi Üzerine Bütüncül Bir Yaklaşım - VI**, Rüveyde Bera Pala'nın **Vakitsiz Ölen Kuşlar** ve Taşkın Önel'in **Konjonktüre Kurban Olmak** başlıklı yazısıyla **Haykır** şiirini; Dr. İsmail Ceylan'ın **İsrail, Türkiye ve İbrahim Anlaşmalarının Çöküşü Sonrası Orta Doğu** başlığını taşıyan kıymetli çeviri çalışmasını istifadenize sunduk.

Üçüncü Yılında Aksa Tufanı ve Biz dosya konulu Ekim 2026 (292.) sayımızda buluşmak üzere yüce Allah'a emanet olun.

Bu sayımızda...

3 **Toplumsal Çöküşte Siyasetin Etkisi**
Ali KAÇAR

10 **Vahye Tabi Olan Peygamberî Bir Eğitim Üzerine**
Fatih PALA

12 **Kurtuluş Vahye Tabi Olanlaradır**
Emrah DOĞRU

14 **Bilginin İmana Dönüşmesi**
Erdal TUĞRUL

17 **Vahye Tabi Olmak**
Sümeyye DEMİRCİ

20 **Sıfırla Çarpılan Nesiller**
Kemal ÜNLÜTAŞ

23 **İnsanı Kim Eğitiyor?**
Kanarya Banu DAĞ

26 **Vahiyle Yeşermek**
Rüstem AYILMAZDIR

28 **Vahiy Merkezli Pedagoji ve Beşerî Denge**
Psk. İmren BÜYÜKÖZ

31 **İsrail, Türkiye ve İbrahim Anlaşmalarının Çöküşü Sonrası OrtaDoğu**
Galip DALAY

33 **Liderlik Krizi ve Sosyal Medyanın Etkisi: Fenomen Hastalığı**
Hüseyin Durmaz

35 **Konjonktüre Kurban Olmak**
Taşkın ÖNEL

38 **Vakitsiz Ölen Kuşlar**
Rüveyde Bera PALA

40 **Psikoloji ve Kur'an Işığında Stres Yönetimi Üzerine Bütüncül Bir Yaklaşım - VI**
Psk. İmren BÜYÜKÖZ

48 **Bir Bir Hep Oldu**
Taşkın ÖNEL

genç BİRİKİM

Yıl: 25 **Sayı:** 291

Sahibi ve Sorumlu
Yazı İşleri Müdürü
Ali KAÇAR

Genel Yayın Yönetmeni
Fatih PALA

Yazışma Adresi
Korkutreis Mah. Yeşilirmak Cad. No:9/1 Çankaya - ANKARA

Yayın Türü
Yerel, Süreli

ISSN: 3062-0252

Yönetim Yeri
Korkutreis Mah.
Yeşilirmak Cad. No:9/1 Çankaya - ANKARA

Dizgi & Tasarım
Genç Birikim

Baskı
Strazburg Caddesi No : 31/17 Sıhhiye - ANKARA
Telefon: 0 312 229 1881

Baskı Tarihi
07.09.2026

Abonelik Şartları: Yurtiçi abonelik için 1 yıllık abonelik ücreti olan 1100 (binyüz) Türk Lirası'nı (Elden teslim fiyatıdır. Kargo ile teslim alacak abonelerimiz için kargo ücreti abonelere aittir.) "Mustafa SARICA Kuveyt Türk Katılım Bankası TR920020500009457261200001 IBAN No'lu" hesaba yatırmanız yeterlidir. Dijital dergi aboneliği için yine aynı hesaba 1 yıllık abonelik ücreti olan 800 (sekizyüz) Türk Lirası'nın yatırılması yeterlidir.

Temsilcilikler:
Ankara : Satılmış Ediz, 0534 259 06 03
Bolu : Remzi Korkmaz, 0505 773 07 01
Erzurum : Kenan Akçil, 0535 038 25 25
Gümüşhane : Furkan Pala, 0535 883 50 59
İstanbul: Nizamet Karakuşoğlu, 0552 239 60 67
Kayseri : Fatih Pala, 0535 245 31 93

web : http://www.gencbirikim.net
e-mail : gencbirikimdergisi@gmail.com

Toplumsal Çöküşte Siyasetin Etkisi

Ali KAÇAR
kacarali@hotmail.com

Konuyla ilgili kavramları yani toplum ve siyaset kavramlarını kısaca açıklamayla başlayalım. Daha sonra İslam'da siyaset nedir, ölçüleri ve bir toplumu ayakta tutan, ona hayat veren şeyler nelerdir, onlara değinelim. Ondan sonra da toplumun çöküş nedenlerine değinerek konuyu tamamlamaya çalışalım, inşallah! Aslında bir toplumu ayakta tutan şeylere değindiğimizde bunların tersi de toplumun çöküşünü gerektiren nedenlerdir aynı zamanda.

Toplum Nedir?

İhtiyaçlarını karşılamak için etkileşen, belli bir coğrafi mekânda yaşayan ve ortak bir kültürü paylaşan insanların oluşturduğu bütüne toplum denir. Toplum, önüne gelen takılarla farklı anlamlar kazanır. Dolayısıyla bir toplum İslami olabileceği gibi sosyalist, faşist ya da liberal da olabilir. Bir topluma, İslami toplum dendiği zaman "*Allah'a iman temelinde, adalet ve ahlak ilkeleriyle şekillenen, bireylerin birbirine karşı sorumluluk taşıdığı manevi ve sosyal birliktelik*" anlaşılmalıdır. Bu bakış açısına göre toplum, sadece aynı mekânda yaşayan insanların toplamı değil; inanç, ahlak, hukuk ve sorumluluk temelinde de birbirine bağlı bireylerden oluşan, ahlaki ve manevi bir birlikteliktir. Dolayısıyla Kur'an, toplumsal düzeni ilahi referanslı değerler sistemi çerçevesinde inşa eder.

> ***Cemaat; rastgele, tesadüfen veya şartların bir araya getirdiği insanlar topluluğu değildir. Cemaatin üyeleri de ne yaptıklarını bilmeyen, hangi şartlar altında bir araya geldiğinden habersiz ve şuursuz kimseler değillerdir. Cemaat, şuurlu bir birlikteliktir. Kuru kalabalık, cansız varlıklar yani kitle (cemadat) değildir Bir topluluğun cemaat adını alabilmesi için, o topluluğun belli bir fikir etrafında, belli bir hedefe gitmek üzere bir araya gelmesi, belli ilkelere bağlı olması gerekir.***

Kur'an'a göre toplumun ontolojik temeli tevhid inancıdır. Tevhid, yalnızca metafizik bir ilke değil, aynı zamanda sosyal bütünlüğü sağlayan, kurucu bir esastır. Kur'an, bu birliği şu ifadeyle dile getirir:

"Şüphesiz bu ümmetiniz, tek bir ümmettir ve ben sizin Rabbinizim." (Enbiya, 92). Bu ayet, toplumu ortak inanç ve sorumluluk temelinde tanımlanan bir birlik olarak ele almaktadır.

Peygamber Efendimiz (sav) şöyle buyurur: *"Müminler bir beden gibidir, bedenin bir uzvu rahatsız olursa di*ğer uzuvlar da bundan etkilenir." (Sahih-i Buhari, Sahih-i Müslim).

İslami açıdan toplum, kuru kalabalıklardan oluşmaz. İslam'da *toplum* dendiği zaman genellikle cemaat anlaşılır. Cemaat ise en geniş anlamı ile İslam ümmetini ifade eder. Dünyadaki bütün Müslümanlar, bu anlamda bir cemaattir. Bu cemaatin ana özelliği, aynı dine yani tevhid dinine inanmaları, aynı kıbleye yönelmeleridir. Dünyanın neresinde yaşarlarsa yaşasınlar, hangi tür rejim altında bulunurlarsa bulunsunlar, bütün Müslümanlar İslam cemaatinin birer üyesidirler.

Cemaat; rastgele, tesadüfen veya şartların bir araya getirdiği insanlar topluluğu değildir. Cemaatin üyeleri de ne yaptıklarını bilmeyen, hangi şartlar altında bir araya geldiğinden habersiz ve şuursuz kimseler değillerdir. Cemaat, şuurlu bir birlikteliktir. Kuru kalabalık, cansız varlıklar yani kitle (cemadat) değildir.

Bir topluluğun cemaat adını alabilmesi için, o topluluğun belli bir fikir etrafında, belli bir hedefe gitmek üzere bir araya gelmesi, belli ilkelere bağlı olması gerekir.

Kur'an'ın bütün ayetlerine bakıldığında toplumun bireyden bağımsız olarak ele alınmadığı, bireylerden oluşmuş bir birlik olarak ele alındığı görülür. Bireyler, toplum içinde erimemekte, toplumda kaybolmamaktadırlar. Başka bir ifadeyle bireylerin bir araya gelerek oluşturduğu toplum; bireylerin, bireyliklerini yok etmemektedir. Sonuçta toplumu şekillendiren ve yönlendiren, birey ya da bireyler olmaktadır.

Bir tek bireyin veya bireylerin toplumun çökmesine neden olması da toplumun bireyden ayrı ve birey karşısında üstün ve öncelikli bir konumda olmadığını ifade etmektedir. Kur'an'da bireyin yaptığı hareketten dolayı toplumun çökmesine en iyi örnek, Semud kıssasıdır. Semud kıssasını ele alan ayetler, Hz. Salih›in peygamberliğini ispat için mucize olarak verilen deveyi, toplumdan birkaç kişinin veya bir grubun kesme işine karıştığını ve bir kişinin kestiğini ama bütün Semud kavminin helak olduğunu anlatmaktadır. Bu durum, bir açıdan toplumun önemini ve önceliğini vurgulasa da aslında bireyin, toplum içindeki önemini öne çıkarmaktadır. Toplum, deveyi kesen kişiye engel olması gerekirken engel olmadığından veya onu desteklediğinden helak edilmiş ve tarih sahnesinden silinmiştir. Bu çerçevede toplumun mu yoksa bireyin mi önce geldiği hususu üzerinde yapılan tartışmalar, anlamsızca devam etmektedir. Bu, tavuğun mu yoksa yumurtanın mı önce geldiği konusu üzerine yapılan tartışmaya benzemektedir. Hâlbuki bu noktada kesin olan; bireysiz toplum, toplumsuz da birey düşünülemeyeceğidir. Dolayısıyla birey ve toplum, birbirlerinden ayrılmaz; birbirlerine karşı değil, birbirleri için gerekli ve birbirlerini tamamlayıcıdırlar.

Kur'an'da bir taraftan bireyden, bireyin hayat ve ölümünden bahsedilirken bir taraftan da toplumlar için ortak bir geçmişten, ortak bir bilinç, anlayış ve tavırdan, ortak bir ecel ve kaderden bahsedilmektedir.

Toplumların hem bu dünyada kolektif hayat ve ölümleri hem de hesap gününde ortak bir hesap defterleri söz konusudur. Nitekim şu ayet, buna işaret etmektedir:

"Her ümmet için bir ecel vardır. Onların ecelleri gelince ne bir saat ertelenebilirler ne de öne alınabilirler." (A'raf, 34). Bu ve benzeri ayetlerde bireysel ölümden değil, kolektif ölümden bahsedilmektedir. Dolayısıyla bireyden farklı bir toplum gerçekliğinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Bir başka ayette ise şöyle denmektedir:

"O gün sen, her ümmeti diz üstü çökmüş (veya toplanmış) olarak görürsün. Her ümmet, kendi kitabına çağrılır." (Casiye, 28). Buradan anlaşıldığına göre sadece bireylerin değil, toplumların da amel defterleri vardır. İnsanlar hem bireysel hem de toplumsal yönden sorguya çekileceklerdir:

"Her insan grubunu imamlarıyla çağıracağımız gün, artık kimin kitabı sağ elinden verilirse onlar kitaplarını okuyacaklar." (İsra, 71) ayeti de bunu vurgulamaktadır.

Şu hâlde bireyden farklı olarak bireyin ürünü olan, bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan hatta bireyi baskısı altına alabilen bir toplum vakıasının olduğunu Kur'an teyit etmektedir.

Siyaset Nedir?

Sözlükte, bir nesneyi düzgün ve iyi durumda bulunması için özenle gözetip korumak, hayvanı ehlileştirmek, atı terbiye etmek gibi anlamlara gelen siyaset, toplumun işlerini üzerine alma, yürütme, yönetme işi, insan topluluklarını yönetme sanatı şeklinde tanımlanır (Fîrûzâbâdî, *Ḳāmûsü'l-Muḥîṭ*, "svs" md.; Tâcü'l-'arûs, "svs" md.; *Kāmus Tercemesi*, II, 938-939).

Siyaset kelimesi ve türevleri Kur'an'da geçmez, hadislerde ise hem at terbiye etme hem de halkın işlerini yönetme manalarında kullanılır (*Müsned*, II, 297; VI, 347, 352; *Buhari*, "Enbiya", 50; *Müslim*, "İmare", 44).

Fıkıh literatüründe kamu otoritesinin, dinin genel ilkelerine ters düşmeyecek düzenlemeler ve uygulamalar yapması da çoğu zaman siyaset kelimesiyle ifade edilir.[1]

Türkçede farklı anlamlarda kullandığımız siyaset kelimesi, Arapça kökenlidir; aynı kökten gelen "seyis" kelimesi hem dilimizde hem de İngilizce ve Fransızcada aynı anlamda kullanılmaktadır.

Siyaset sözcüğünün asıl anlamı, *at bakıcılığı ve terbiyesi*dir.

Terim anlamı itibariyle İbn Mukaffa, Mesûdî, Fârâbî ve İbn Teymiyye gibi kadim düşünürlerin eserlerinde bu kavramın, devlet işlerine yönelik esaslar çerçevesinde tartışıldığını görüyoruz. Bu tartışmalarda siyaset, daha ziyade iktidarın şekli ve iktidarda olanın eylemleri kapsamında ele alınmıştır. Diğer bir ifade ile siyaset, toplumsal yapı içinde ortaya çıkan, orada cereyan eden bir faaliyettir. Devlet ile ilgili bütün meseleleri kapsar; güç ve otoritenin ne olduğu, hangi yöntemler ile elde edileceği ve nasıl kullanılması gerektiği üzerine odaklanır. Başka bir ifadeyle siyaset; eşyayı, hayvanları ve insanları idare etme becerisidir. Aslında siyaset, temelde bir canlının ehlileştirilmesi için çaba sarf edilerek onu belli bir tarzda yönlendirme anlamında kullanılmış iken daha sonra hem bir toplumdaki en üst yönetici hem de yönetme sorumluluğuna sahip herkes için kullanılmaktadır. Yani bu kavram, bireyler arası günlük ilişkilerden, en üst düzeydeki toplumsal ilişkilere kadar geniş bir yelpazede kullanılan bir kavramdır. Dolayısıyla konusu toplum ve yönetim olan siyaset, toplumla beraber yaşamak zorunda kalan insanoğlunun ortak menfaatini tanzim eden bir araç şeklinde telakki edilmektedir.

İslam'da Siyaset

İslam'a göre siyaset, *toplum üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi*dir. Bu yetkinin esas gayesi, insanların adaletle, güven içerisinde ve mutlu olacakları bir ortamın hazırlanarak idame edilmesidir. İslam'da, birtakım siyasi ve hukuki, askerî ve mali hükümler söz konusu olduğundan bu görev ve hizmetlerin ifası için yönetimin varlığı zorunlu görülmüştür. Mesela asayişi sağlamak, sınırlarını korumak ve vatanı savunmak için kolluk kuvvetlerine, toplumda meydana gelen ihtilafları çözmek ve yasak işleri engellemek için yargıya, ekonomik düzeni sağlamak için maliyeye ihtiyaç vardır. Bu ve benzeri durumların, devlet olmadan gerçekleşmesi mümkün olmadığından Müslümanlar tarafından, toplumda bir devletin varlığı vacip olarak telakki edilmiştir.

Onun için İslam'da siyaset mekanizması; adalet ve güvenin tesis edilmesi, zulmün engellenmesi ve insan haklarının korunması gibi ilkeleri gerçekleştirmek üzere sınırları adalet, liyakat, hakkaniyet, şura ve ehliyet kavramlarıyla çizilmiş bir olgudur.

Kur'an'da siyasetin içerik ve işlevlerini bulmak mümkün ama onun biçimini, yapısını ve çalışma tarzını tespit etmek zordur. Mesela Kur'an'da yöneticilerin, yönetime nasıl atanacakları, toplumu nasıl yönetecekleri ve ne şekilde vazifelerine

1 https://islamansiklopedisi.org.tr/siyaset

son verileceği gibi hususlarda açık ifadeler mevcut değildir. Onun için Kur'an, yönetimin şekli üzerinde değil, daha çok yapması gereken fonksiyonları üzerinde durmuştur. Yani ona göre yönetimin formu değil, fonksiyonları önemlidir. Dolayısıyla Müslümanlara göre devletin yapısı ve şekli, zamana ve ihtiyaca göre değişebilen bir kabuk; görmesi gereken işler ise sabit kalan bir içerik olarak kabul edilmiştir. Çünkü toplumsal ve beşerî bir olgu olan devlet, zaman ve mekâna göre değişen bir olgudur. Kur'an ne doğrudan siyasi bir yapının şeklini önermiş ne de onun ayrıntısını ortaya koymuştur. Onun temel ilgi alanı, siyasi oluşum ve faaliyetler değil, bireyin itikadi ve ahlaki eğitimi, toplumun düzen ve intizamıdır. Onun için İslam, siyasetin temel esaslarını belirlemiş olsa da detay kısmını, yani topluma ait işleri ise insani birikiminin sunduğu imkânlara bırakmıştır.

Din ve devletin boyutları şüphesiz aynı değildir; devlet, yapısı itibariyle dünyevi bir kurumdur, kutsallığı yoktur. Ne var ki din-devlet ilişkisi, tarihî gelişimi içerisinde hâlâ tartışılan bazı sorunlar doğurmuştur. Laiklik ve teokrasinin, bu sorunların en bilinenleri oldukları söylenebilir. Ancak bir din olarak İslam ile devlet ilişkisi söz konusu olduğunda belirtilmelidir ki İslam'ın siyasi yapısı, Batı literatüründeki anlamlarıyla ne teokratik ne de laiktir. İslam, tamamen yeni bir dünya kurmayı hedef alır.

O'nun topluma önderliği, nübüvvet merkezli; yönetici oluşu ise daha çok beşerî kaynaklıdır. Bundan dolayı zaman zaman Müslümanlar, Hz. Peygamber'in (sav) vahye dayanmayan görüşlerine farklı öneriler sunabilmiştir. Bununla beraber Hz. Peygamber'in (sav) yöneticilik yapmış olması, bize siyasetle ilgili büyük bir bilgi hazinesi sunmuştur. Mesela peygamberlik vazifesinin yanı sıra O'nun cezaları uygulaması, orduları sevk ve idare etmesi, siyasi anlaşmaları imzalaması, valileri tayin etmesi, vergileri toplatıp dağıtması gibi birtakım siyasi yetkileri de kullandığı görülmüştür.

İslami Anlamda Siyaset, Yönetim

1. Siyaset'te, Yönetim'de Ahlaklı Olma

"Ahlak" kelimesi, "hulk" kelimesinin çoğuludur. Aslı Arapça olan bu kelime; huy, seciye, tabiat, karakter, hâl ve hareket tarzı anlamına gelmektedir. Anlamı ise bir nesneyi herhangi bir asıl olmadan ve hiçbir şeyi örnek almadan ortaya koymak demektir. Başka bir ifadeyle *hulk*, düşünmeksizin kişinin kendisinden fiillerin kolaylıkla sadır olduğu bir melekedir. Çoğunlukla iyi duygu, güzel düşünce ve doğru davranış hâli olarak tasvir edilen ahlak; iyilik ve kötülüğe meyli olan insanın, kendini kötülüklerden alıkoyması ve arıtması, dolayısıyla kurtuluşa eren kimsenin durumu veya bu durumu ifade eden bir bilim dalı olarak tanımlanır.

Siyaset ile *ahlak* arasındaki ilişki, zarf ile mazruf arasındaki ilişki gibidir. Sağlam bir siyasal ve toplumsal yapı, ahlaklı kişilerin yetişmesinde önemli bir etken olduğu gibi, ahlaklı bireyler de sağlıklı bir toplum ve dürüst bir siyasal yapının temel taşıdır.

Onun için İslam, ahlaklı bireyler yetiştirmek için, adaletli toplum ve siyasal yapılar oluşturmayı hedeflemiştir. Çünkü ahlaklı bireylerin yetişmesinde siyasi, sosyal ve kültürel çevrenin önemli bir rolü vardır. Bunu Hz. Peygamber (sav) şu şekilde belirtmiştir: *"Her doğan, İslam fıtratı üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi yahut Hristiyan veya Mecusi yapar."* (Sahih-i Buhari, Sahih-i Müslim). Burada ifade edildiği gibi her ne kadar ahlaki kazanımlar, sosyokültürel ortam tarafından şekillendirilmekte ise de aslında onlar, kişinin fıtratında bulunmaktadır.

Siyasi sistem veya devlet söz konusu edildiğinde üzerinde durulan önemli hususlardan biri de ahlak-devlet veya din-devlet ilişkileridir. Ahlakın en önemli dayanaklarından biri olan *din* de her zaman devletle ilişki içinde olmuş ve çoğu kez

benzer fonksiyonlar icra etmişlerdir. Din ve ahlakın fonksiyonel açıdan devletten ayrıştığını düşündüğümüz zamanlarda hatta günümüzde dahi devletin veya yönetici seçkinlerin, bir meşrulaştırma aracı olarak din ve ahlaktan yararlandığını söyleyebiliriz.

Din ve devletin boyutları şüphesiz aynı değildir; *devlet*, yapısı itibariyle dünyevi bir kurumdur, kutsallığı yoktur. Ne var ki *din-devlet ilişkisi,* tarihî gelişimi içerisinde hâlâ tartışılan bazı sorunlar doğurmuştur. Laiklik ve teokrasinin, bu sorunların en bilinenleri oldukları söylenebilir. Ancak bir din olarak İslam ile devlet ilişkisi söz konusu olduğunda belirtilmelidir ki İslam'ın siyasi yapısı, Batı literatüründeki anlamlarıyla ne teokratik ne de laiktir. İslam, tamamen yeni bir dünya kurmayı hedef alır. Onun dünyasında din ile devlet birleşmiştir. *Hedef*, dünyadan istifade eden, orada meşru olarak yeterince eğlenmeyi bilen fakat uhrevi hayatını unutmayan bir toplum kurmaktır. Bu toplumda *hakka riayet* vardır. Mazlum korunmaktadır. Beşerî ilişkilerde sadece Allah korkusunun egemen olduğu görülür. Özetle İslam, *medeniyetini sırf Allah korkusu üzerine kuran* bir dindir.

İslam›ın siyaset konusundaki ahlaki çerçevesinin belirlemesinde temel referans olan Kur›an, belli bir devlet şekli ortaya koymamakta ama yönetici seçkinlerde bulunması gerekli köklü ahlakisiyasi niteliklerden bahsetmektedir. İşte Kur'an'a göre bu niteliklere uymayan yönetici seçkinlerin ve onlara mutlak olarak itaat eden halkın çökmesi mukadderdir.

Onun için İslam, bütün yapıların merkezine ve nihai noktasına, insana şahsiyet ve bilinç kazandıran en önemli etkenlerden biri olan ahlakı yerleştirmiştir. Zira ahlaki ilkeler insanın hem yatay bir münasebetle kendi hemcinsleriyle hem de dikey bir münasebetle bütün tabiatla ilişkisinin temelini oluşturur. Onun olmadığı vasatta, yasalar bir yere kadar işlev görür hatta çok fazla etkili bile olmaz. Onun için İslam, şartlar ve sonuçlar ne olursa olsun, bütün hayat katmanların temeline iyilik, adalet ve doğruluk gibi ahlaki ilkeleri yerleştirmiştir.

Ahlaki prensipler, bireyin diğer varlıklarla münasebetlerini ilgilendiren ancak hukuki kaidelerle çerçevesi çizilmeyen adabımuaşeret kurallarıdır. İslam'da siyaset ve ahlak, dinin temel alanlarından bağımsız kabul edilmiş ise de aslında onlar, o temel alanların bir parçası ve uzantısı şeklinde algılanmıştır.

İslam'ın ana kaynağı Kur'an'da yönetimin esasları; *hak ve hukuk*, *liyakat ve adalet*, *itaat ve istişare* çerçevesinde belirlenir ve onun teferruatına dair faza bilgi bulunmaz. Dolayısıyla siyasete ait konular insanların bilgi, birikim ve tecrübesine bırakılmıştır. Bundan dolayı yöneticilerin görev ve fonksiyonları dinin asli unsurlarına müdahale değil, teferruatına dair düzenleme ve uygulamalar olmuştur. Onun için tarih boyunca *din* ile *siyaset* ve *ahlak* arasındaki ilişki, çoğu zaman inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Başka bir ifadeyle ahlak, toplumsal ilişkiler dairesinde meydana gelen ve değişen bir olgudur. Bu durum, Kur'an'da şu şekilde belirtilmiştir: **"De ki herkes kendi yapısına uygun işler görür."** (İsra, 84)

Kısacası İslam, siyasi faaliyetlerin birtakım ahlaki ilke ve değerler çerçevesinde yapılmasını emreden bir dindir. Ona göre siyasi işlerin yürütülmesi sırasında birtakım ahlaki kodlara uyulması gerekir ki buna, *siyasi ahlak* adı verilir. Ahlakın görmezden gelinmesi sonucu günümüzde; ikiyüzlü, yalancı, kamu menfaatini taşımayan, siyasi koltuğu baskı aracı olarak kullanan, gücü kutsayan, hukuk tanımayan, fırsatçılık yapan, tüm değerleri suiistimal eden, sahtekâr, haz ve zevk peşinde koşan politika yapıcıların türemesi gibi ciddi bir siyasi yozlaşma meydana gelmiştir. Bu yaygın tehlikeyi önlemek için İslam, en baştan itibaren ahlak merkezli bir siyaset tarzını benimsemiş ve tavsiye etmiştir.

Sözün özü, İslam'da siyasetin yapısı, toplumun yönetim tarzı ile ilgili genel ilkeler belirlenmiştir. Bu ilkeler; genellikle istişare etme, emaneti ehline verme, hak ve adaleti gerçekleştirme, ahlakı ve asayişi koruma, Allah'a ve peygambere şartsız, diğer yöneticilere ise şartlı itaat önerme olarak belirlenmiştir.

2. Siyaset, Yönetim Bir Emanettir

Emanet ve *emniyet* kelimeleri; Arapçada güvenmek, güven vermek, korku ve endişenin ortadan kalkması manalarına gelen "emn" kökünden türeyen isimler olup ihanet ve güvensizliğin karşıtı olarak kullanılır. Emniyet ise emanetin yerli yerinde kullanılması sonucu meydana gelen güven, huzur ve asayiş anlamına gelir. Bu kavram, muhafaza edilmek üzere insanlara tevdi edilen maddi ve manevi değerlerin tümüne denir. Bu değerlerden biri siyaset etme yani yönetim mekanizmasıdır. Siyasetin bir emanet olarak nitelendirildiği ve onun da ehline verilmesi gerektiği Kur'an'da şöyle dile getirilmiştir: **"Allah, emaneti ehline vermenizi ve insanlar arasında hüküm verdiğiniz vakit, mutlaka adaletle hüküm vermenizi emreder."** (Nisa, 58). Bu ayette ifade edildiği gibi siyaset etme, bir emanet işidir. Onu yüklenecek olan kişi, liyakat ve ehliyet sahibi olup toplumda adaletle hükmetmelidir. Zira emanet ehli olmak, halka haksızlık yapmadan ülke imkânlarını eşit bir şekilde dağıtmak, hukuka riayet etmek ve adalet sağlamaktır. Yönetimin bir emanet olduğunu hadislerden de öğrenebiliyoruz. Mesela Hz. Peygamber (sav), vergi memurluğu görevini isteyen bir arkadaşına, *"Sen zayıfsın. Bu iş bir emanettir. Emanet ise üstesinden gelemeyen kimseler için kıyamette zillet ve perişanlık getirir."* (Müslim) demiştir. Bu hadiste ifade edildiği gibi, bir emanet olarak telakki edilen yönetimin gereğini yerine getirmek için kişinin, liyakat ve ehliyet sahibi olması, görev bilinciyle hareket etmesi, hukuk ve adalete riayet etmesi gerekir. Aksi hâlde o emanetin yüklediği sorumluluk, kendisi için daha kötü neticeler doğurabilir.

Adil olmak, adaletli davranmak sadece Müslümanlar için değil, insani özellik taşıyan bütün toplumlar için gereklidir. Adalet; kâfir, Müslim, zalim, mazlum herkes için gereklidir. Çünkü adaletin olmadığı yerde zulüm vardır, fitne ve fesat vardır. Böyle bir ortamda ise hiç kimse memnun kalmaz. İçinde yaşadığımız ülkede adalete uymayan uygulamalar gittikçe artmaktadır. İşin ilginç yanı dün adalet isteyenler, bugün kimi insanları adaletten mahrum bırakmaktadırlar. Bizim inancımızda zalimlere de mazlumlara da davranış şeklimizi, "Bir kavme olan kininiz sizi adaletten ayırmasın." düsturu belirlemektedir.

İslam'da emanet, peygamberlik görevlerini eksiksiz bir şekilde yerine getirdiklerinden ve güvenilir olduklarından dolayı, peygamberlerin önemli sıfatlarından biri olarak zikredilmiştir. Çok güvenilir bir şahsiyet olmasından dolayı Hz. Peygamber'e *Muhammedu'l-Emin* sıfatı verilmiştir. Ayrıca emanete riayet etmek, müminlerin, ona ihanet ise münafıkların bir sıfatı olarak kabul edilmiştir. Emaneti koruma ve onun gereğini yerine getirme hususunda yüce Allah, müminleri şu şekilde övmüştür: **"Onlar (müminler), emanetlerine ve vermiş oldukları sözlere uyarlar."** (Müminun, 8) Bu ayette ifade edildiği gibi emanetin korunması, müminlerin önemli vasıflarından biri olarak zikredilmiştir. Ayrıca bu durumu Hz. Peygamber (sav), şöyle ifade etmiştir: "Şu sıfatlar münafıklığın belirtilerindendir: Kendisine verilen emanete ihanet etmek, yalan söylemek, sözünde durmamak ve düşmanlıkta aşırı gitmek y*ani yalan ve iftiraya başvurmak."* (Sahih-i Buhari, Sahih-i Müslim) Bu hadiste ifade edildiği üzere emanete riayet etmemek ve onun gereğini yerine getirmemek, ikiyüzlü insanların bir vasfıdır. Dolayısıyla bir emanet olarak siyaset görevini yüklenen kişinin, onun gereğini yerine getirmesi gerekir. Aksi hâlde ona ihanet etmiş olur.

3. Siyasette, Yönetimde Ehliyet ve Liyakat

Ehliyet kelimesi Arapçada "ehl" kökünden gelmiş bir mastardır. Sözlükte; yeterlilik, elverişlilik ve liyakat gibi anlamlara gelir.

Terim olarak ise bir kişinin, akli ve bedenî ola-

rak bir işe uygun olması veya o iş için akıl, bilgi ve tecrübe gibi vasıfları taşıması manasında kullanılır.

Toplumsal açıdan yönetim, her zaman herkesi ilgilendirdiğinden Hz. Peygamber, onu şöyle ifade etmiştir: *"Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüğünüzden sorumlusunuz. Amir çobandır, erkek aile ve çocuklarının çobanıdır; kadın da eşinin ve çocuklarının çobanıdır. O hâlde hepiniz güttüğünüz süründen sorumlusunuz."* (Sahih-i Buhari, Sahih-i Müslim) Bu hadiste ifade edildiği gibi yönetim, hayatın farklı aşamalarında hepimizi ilgilendiren bir durumdur. Ayrıca İslam'ın ana kaynağı Kur'an'da da siyaset meselesi, adaletle hükmedilmek ve ehline verilmek üzere *bir emanet olarak* nitelendirilmiştir. Bu durum, Kur'an'da, **"Allah, emanetleri ehil olana vermenizi ve insanlar arasında hüküm verdiğiniz vakit, adaletle hüküm vermenizi buyuruyor. Allah, ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz Allah, her şeyi işiten ve görendir."** (Nisa, 58) şeklinde ifade edilmiştir. Bu ayette ifade edildiği gibi siyaset etmenin, bir emanet işi olduğu ve onun da adaletle hükmetmek üzere ehline verilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu görevin ehil olana verilmesi, emanete uygun hareket etmenin en önemli prensibidir. Çünkü bu vazife, Allah'ın insana yüklediği önemli bir sorumluluktur. İnsan, bu sorumluluğu yerine getirebilecek güç ve yetenekte yaratılmış olduğundan kendisine yeryüzünün halifesi sıfatı verilmiştir. Halifelik, yeryüzünü imar etmek ve dünyada Allah'ın emirleri doğrultusunda bir hayat sürdürmektir. Bu anlamıyla hilafet etmek, ancak adaletli davranmakla mümkündür. Mesela yöneticinin *becerikli*, *birikimli* ve *cesur*, toplumun maslahatı konusunda *bilgili*, işleri yürütebilecek kadar *kabiliyetli*, *basiretli* ve *tecrübeli*, orduyu sevk ve idare edecek ve sınırları koruyacak kadar *yiğit* ve *kahraman*, hukuki müeyyideleri uygulamada nefsinin duygularına esir olmayacak şekilde *sabırlı* ve *metanetli* olması gerekir. Bu nitelikleri taşıyan kişiler yönetici olduğu zaman toplumda asayiş egemen olur, emniyet ve güven meydana gelir, ülkede huzur ve sükûnet tezahür eder. *(Devam edecek...)*

Not: Belirli bir süreden beri toplum tarafından İslami kesim olarak bilinen gruplara, vakıflara ve derneklere yönelik operasyonlar düzenlenmektedir. Henüz muhakeme bile olmadan tetikçi medya tarafından gruplara 'suç örgütü' yöneticilerine de 'örgüt lideri' yaftası vurulmaktadır. Bu şekilde yaftalamayı da en sağcı, muhafazakâr, iktidar yanlısı medya gündeme taşımaktadır. Masumiyet karinesinin esas olması gerekirken bu kesimlerin buna hiç de uymadıkları görülmektedir. Sol kesim ise geçmişte kendilerinin bir türlü beceremediğini mevcut muhafazakâr iktidarın yapmasını, ağızlarının suları akarak izlemektedirler. Onlar da sadece operasyon yapılanları değil; bütün cemaat, tarikat ve gruplara yönelik operasyon düzenlenerek faaliyetlerine son verilme çağrısı yapmaktadırlar.

Adil olmak, adaletli davranmak sadece Müslümanlar için değil, insani özellik taşıyan bütün toplumlar için gereklidir. Adalet; kâfir, Müslim, zalim, mazlum herkes için gereklidir. Çünkü adaletin olmadığı yerde zulüm vardır, fitne ve fesat vardır. Böyle bir ortamda ise hiç kimse memnun kalmaz.

İçinde yaşadığımız ülkede adalete uymayan uygulamalar gittikçe artmaktadır. İşin ilginç yanı dün adalet isteyenler, bugün kimi insanları adaletten mahrum bırakmaktadırlar. Bizim inancımızda zalimlere de mazlumlara da davranış şeklimizi, "Bir kavme olan kininiz sizi adaletten ayırmasın." düsturu belirlemektedir.

Türkiye'de son aylarda aklı başında olan hiç kimsenin hoşuna gitmeyen uygulamalar gerçekleşmektedir. Gelecek nesiller ellerimizde kayıp giderken buna çözüm bul(a)mayanlar, gündemi değiştirmek adına suni gündemler oluşturmaya çalışmaktadırlar.

Son operasyonlar; haklıdır, haksızdır, bilinmez. Ancak adil bir yargılamadan sonra belli olacaktır. Önceden suçlu ilan etmek, otokratik yönetimlere has uygulamalardır. Süleymancılar ya da Alpaslan Kuytul grubuna yapılan operasyonlar, ilgili iktidar istediği kadar dinî cemaatlere veya inanca yönelik operasyon olmadığını söylesin, inandırıcı bulunmamaktadır. Çünkü henüz muhakeme olmadan sanki 'Roma'yı bunlar yakmış gibi suçlanmışlardır.

Vahye Tabi Olan Peygamberî Bir Eğitim Üzerine

Fatih PALA
fatihpalafatih@gmail.com

Hamd, sena âlemlerin yegâne terbiye edicisi ve öğreticisi olan Allahu Teâlâ'ya; salât ve selam O'nun nebisi, kulu ve eğitimde bizim de biricik önderimiz, rehberimiz, öğretmenimiz ve örneğimiz olan Muhammed Rasulullah'a, onun âline, ashabına, etbaına…

Allah Rasulü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) bizler için terbiyesi, muallimliği ve vahye dayalı eğitim anlayışı, hiçbir vakit gündem ötesi tutulamaz, sıcaklığından bir şey kaybedemez. Eğer düşürülseydi gündemlerden; eğitim yollarımız karanlık, zihinlerimiz karmakarışık, nesillerimiz sarmaşık hâllerden bir türlü selamete eremezdi. O'nu en güzel mürebbi ve örnek olarak bize sunan Rabbimiz, vahiy taliminden ne şekilde faydalanacağımızın yolunu da göstermiştir. Kerim kitabımız Kur'an'ın bizatihi müfessiri ve yürüyen hâli olan Allah Rasulü'nün eğitim metodunu, sünneti ve dahi hadisleri vesilesiyle biliyor, tanıyor, öğreniyor, anlıyor ve talebesi oluyoruz. Vahye tabi bir eğitim anlayışını bizlere lutfeden Rabbimize ne kadar şükretsek azdır. Rabbimiz, bu ilahi terbiyeye şükürde bulunmayı nasip etsin. Âmin…

> ***Vahye tabi bir eğitimden geçen talebe ve muallim, kendini iyiliğe erdiren doğruluk vasfını Allah Rasulü'nden alır. Eğitiminde hileye, aldatmaya ve ihanete yer vermez. Hasede yanaşmaz, hakiki bilgiyi nasihat ve samimiyetle aktarır. Ahlakın ve adabın en güzelini vahyin dizinin dibinde öğrenir. İffet, hayâ, ar ve namus timsalidir, örnek aldığı peygamberî terbiye sayesinde. İnsanlara ve talebelerine karşı olabildiğince yumuşak, merhametli ve müsamahakârdır.***

O'nun (sav) rehberliğindeki bir eğitim metodu, hayatımıza anlam ve değer katıyor. Yaşamımızın her karesine, talebenin ve muallimin yoluna ışık tutuyor. A'dan Z'ye, Elif'ten Ye'ye kadar vahyin eğitmediği ve örneklik yapmadığı bir noktanın olmadığını ilim ehli gayet iyi bilir. Her bir insanın Rabbiyle, kendisiyle, ailesiyle ve toplumla olan bağını vahyin terbiyesiyle kurması söz konusudur. Hayattan ve insandan kopuk olmayan dinimizin, vahye dayalı eğitim anlayışıyla elinden tutmadığı insani bir durumun olmadığına

siyer ve hadis çalışmalarında şahit oluyoruz.

Vahiy Merkezli Bir Eğitimin Hedeflediği Şahsiyet

Vahiy merkezli bir eğitim, sadece bilgi yüklemeyi değil; hakka, hakikate, tevhid ve adalete çağıran bir şahsiyet inşa etmeyi hedefler. Mirasyediliği değil, bu nebevi eğitim mirasını zenginleştirmeyi ve yarınlara taşımayı ödev bilir. Eğitimin gayesi olarak iyiliği yaygınlaştırmayı, erdemli nesillerin sayısını çoğaltmayı ve cehaleti, kötülüğü yok edip kökünü kurutmayı hedefine koymuştur bir kere peygamberî bir tavır olarak. Özellikle de şerrin ve cehaletin esamisinin bile okunmayacağı yarınları inşa etmek için rahatını bozmaktan, uykusuz kalmaktan rahatsız olmaz. "Yarınların, rahatını bozan muallim ve talebelerin olacağına; yorgunların ise hiç olmayacağına" iman eder. Eğitiminde, davetinde ve dersinde; kibar, nazik ve centilmence hareket ederek hikmeti yakalama arzusunda olandır o. Tatlı dilin, hikmetli öğretim metotlarının ve samimi öğüdün çekip çevreleyici kuvvetinden olabildiğince yararlanan aklıselim sahibidir. Vahye tabi bir eğitimde münafıklığın, nifaktan bir şube taşımaklığın yeri yoktur. O, bu mektepte öğrenmiştir ki örneği ve rehberi olan Peygamber (sav), insanları ve talebeleri yüzlerine karşı yalan yere övmekten, yağcılıktan sakındırmıştır. Riya, gösteriş ve unvan sevdası gibi şeytani kisvelerden de cehennem narından korkar gibi beri olandır.

Vahye tabi bir eğitimden geçen talebe ve muallim, kendini iyiliğe erdiren doğruluk vasfını Allah Rasulü'nden alır. Eğitiminde hileye, aldatmaya ve ihanete yer vermez. Hasede yanaşmaz, hakiki bilgiyi nasihat ve samimiyetle aktarır. Ahlakın ve adabın en güzelini vahyin dizinin dibinde öğrenir. İffet, hayâ, ar ve namus timsalidir, örnek aldığı peygamberî terbiye sayesinde. İnsanlara ve talebelerine karşı olabildiğince yumuşak, merhametli ve müsamahakârdır. Affetmeyi eğitici bir erdem sayar. Eğitirken güler yüzlüdür, edebi zedelemeden muhatabının seviyesine iner.

Bu terbiye; küfürden, kötü sözden, insanları etraflıca bilmeden yargılamaktan uzak tutar insanı. Vahyin mektebinde yetişen kişi; ayıpları araştırmaz, gıybet ve kovuculuktan kaçar. Yalanı, eğitimine ve işine karıştırmaz. Kendine emanet edilen bilgiyi de talebeyi de bir sır, bir zimmet gibi korur. Kalbinde kibir taşımadan öğreten ve öğrenen konumunda alçakgönüllülüğü muhafaza eder.

Günümüzün Sorunu Nedir?

Tanısın ya da tanımasın her insana vahyin adaletini ve merhametini ulaştırma derdindedir. Zorlaştıran değil, kolaylaştıran; nefret ettiren değil, sevdiren bir eğitim dilini benimser. Bilelim ki günümüzün sorunu ve dahi sorunları, bilgiden ve malumat sahibi olmaktan kaynaklanmıyor. En büyük mesele, öğrenilen vahyî hakikatlerle amel edilmeyişi, eğitimin amele ve ahlaka dönüşmeyişidir. Sözün, amelin efendisi olduğunu buyuran Allah Rasulü (sav), amelsiz bir bilgi birikimini önümüze koymuyordu elbette. Şu hâlde vahiyden aldığımız her dersin ehemmiyetini, yaşantımıza ve yetiştirdiğimiz nesillere yansıtmakla yükümlüyüz.

Şerefin ta kendisini üzerinde taşıyan Peygamber'i (sav) gibi, en şerefli iş olan vahye dayalı eğitimin ve nesil yetiştirmenin peşindedir. Eğitimci ve talebe, muhatabıyla konuşurken ağdalı sözlere ve yapmacık ifadelere başvurmaz; aksine son derece sade, rahat ve doğaldır. Bir başkasının, bir talebenin ya da akranının başına bir fenalık geldiğinde, bir hataya düştüğünde bu durumdan dolayı sevinmek gibi utanç verici bir hâle bürünmez bilakis merhametle kucaklar. Etrafına, tanıyıp tanımadığı her âdemoğluna karşı ilmini, imkânını ve ahlakını sunmada cömert mi cömerttir. Vahyin terbiyesiyle yaptığı rehberliği ve iyilikleri başa kakmayan, kakmadığı gibi de unutuverendir. Aynı derecede kendine yapılan en küçük iyiliği ve emeği de kolay kolay unutmayandır, vefakârdır. Vahye tabi bir eğitimden geçen Müslüman, kardeşlerini ya da talebelerini kendi nefsine tercih edendir. Kendinin ihtiyacı olmasına rağmen, elindeki bilgiyi, imkânı ve zamanı karşısındakine verendir, karşısındakini düşünen ve yetiştirendir.

O'nun (sav) vahiyden beslenen öğretmenliği, nasibi olan her insan evladı için kana kana içilmeyi bekler durur. Yalnızca okuyarak bilgi dağarcığımızı genişletmekle kifayet ederek değil, vahye tabi bir eğitimi yaşamlaştırıp yaygınlaştırmakla rahmete ereceğimize iman ediyoruz.

Ne mutlu, vahyin terbiyesine başvuranlara!

Ne mutlu, peygamberî eğitim metoduna sarılanlara!

Ne mutlu, Saadet Asrı'nın "şahitliğini" günümüzün eğitim anlayışına taşıma cehdinde olanlara!

Ve ne mutlu, özüyle ve sözüyle O'nun gibi yürüyen vahiy talebelerine!

Kurtuluş Vahye Tabi Olanlaradır

Emrah DOĞRU

Vahiyden uzak bir eğitimde hayır yoktur, olmayacaktır da. Çünkü böyle bir anlayışta Allah'a yetkinlik verilmemekte, Allah devre dışı bırakılmaktadır. Bu durumdan hayır beklenmez, beklenmemelidir.

Allah hem var hem yok gibi davranmak, Allah'a başkaldırmaktır. "Allah bir yerde vardır, diğer yerlere karışamaz; onun görevi bizi yaratmak, bize rızkımızı, yağmuru, karı ve yaşam kaynaklarımızı vermektir. Başka hiçbir şeye karışmaması gerekir." şeklindeki bir düşünce, cehaletten kaynaklanan bir düşüncedir.

İnsan, hayatı boyunca doğruyu ve kurtuluş yolunu arar. Ancak insan aklı, her konuda doğruyu bulmada tek başına yeterli değildir, olamaz da. Çünkü insanın bilgisi sınırlı, arzuları ve duyguları ise çoğu zaman onu yanıltmaya müsaittir. Bu sebeple yüce Allah, insanları başıboş bırakmamış; peygamberler ve vahiy aracılığıyla onlara doğru yolu göstermiştir.

Allah, her yerde yetkindir; her şeyden haberdardır ve her şeye hâkimdir. Bunun aksini düşünmek, insanı dinden çıkarabilecek inançlara götürür. Rabbimiz bir ayetinde şöyle buyurmaktadır**: "Gaybın anahtarları yalnızca onun katındadır. Onları, ondan başkası bilmez. Karada ve denizde olanları, o bilir. Onun ilmi ve haberi dışında, dalından bir yaprak bile düşmez."** (En'âm, 59)

Ağaçtan düşen bir yaprak dahi Allah'ın izni olmadan ve onun bilgisi dışında düşmüyorsa Allah o kadar aciz midir ki bazıları Allah'ın yeryüzüne hükmetmesini istemiyor ve "Olmaz öyle şey." diyor? Elbette olmaz öyle şey, diyenler yanılmaktadır.

Vahiy, kurtuluşun anahtarıdır. Vahiyden habersiz bir yaşamda ahlak olmaz, saygı olmaz, haram ve helal sınırları tanınmaz, din bilinmez, peygamber önemsenmez ve Allah'ın emirleri önemsenmez. Anne-babaya saygı gösterilmez, faiz normalleşir, zina sıradanlaşır. Allah'a şirk koşma hususunda toplum kör, sağır ve dilsiz hâle gelir. Kısacası vahiy hayattır, kurtuluşun adıdır.

Rabbimiz bir ayetinde şöyle buyurmaktadır: **"De ki hangi şey şahitlikçe en büyüktür? De ki (Hak peygamber olduğuma dair) benimle sizin aranızda Allah şahittir. Bu Kur'an bana, kendisiyle sizi ve ulaştığı herkesi uyarmam için vahyolundu. Yoksa siz, Allah ile beraber başka ilahlar olduğuna şahitlik mi ediyorsunuz? De ki ben buna şahitlik etmem. O, ancak bir tek Allah'tır, ben sizin ortak koştuğunuz şeylerden kesinlikle uzağım, de."** (En'âm, 19) Nitekim Kur'an-ı Kerim, tüm insanlığa vahyedilmiştir. Ona uyanlar, kurtuluşa ereceklerdir. Uymayanlarsa bunun hesabını vereceklerdir.

İnsan, hayatı boyunca doğruyu ve kurtuluş yolunu arar. Ancak insan aklı, her konuda doğruyu bulmada tek başına yeterli değildir, olamaz da. Çünkü insanın bilgisi sınırlı, arzuları ve duyguları ise çoğu zaman onu yanıltmaya müsaittir. Bu sebeple yüce Allah, insanları başıboş bırakmamış; peygamberler ve vahiy aracılığıyla onlara doğru yolu göstermiştir.

Kurtuluş; insanların heva ve heveslerine, geleneklerine, çoğunluğun düşüncesine veya beşerî sistemlere göre yaşamakta değildir. Asıl kurtuluş, Allah'ın gönderdiği vahye teslim olmak ve hayatı vahyin ölçülerine göre düzenlemektir. Rabbimiz şöyle buyurur: **"Kim benim hidayetime uyarsa artık o ne sapar ne de bedbaht olur."** (Tâhâ, 123)

Vahiy, insanın yolunu aydınlatan bir nurdur. İnsan ne kadar güçlü, bilgili ve zengin olursa olsun, Allah'ın yolundan uzaklaştığında gerçek huzur ve kurtuluşa ulaşamaz. Huzuru eşyada, giyimde, kuşamda, gezmede, eğlenmede arar fakat bulamaz.

Tarih boyunca nice kavimler, peygamberlerin getirdiği vahye karşı çıkmış; kendi arzularını ve atalarının yolunu tercih etmişlerdir. Sonunda ise sapıklık ve helak ile karşılaşmışlardır.

Bugün de Müslümanların en büyük ihtiyacı, Kur'an'ı yalnızca okumak değil; onu anlamak, hayatlarına hâkim kılmak ve her konuda onun hükümlerine tabi olmaktır. Üzülerek söylüyorum; Müslümanlar bildikleriyle yaşamamakta, ortama göre hareket etmektedirler. İbadette, ahlakta, aile hayatında, ticarette ve toplum düzeninde ölçümüz vahiy olmalıdır.

Unutmamalıyız ki kurtuluş, "Ben böyle düşünüyorum." demekle değil, "Allah ve resulü ne buyuruyor?" diyerek yaşamaktır. Çünkü gerçek mümin; kendi arzularını değil, Allah'ın hükmünü tercih edendir.

Rabbimiz, bizleri vahye sımsıkı sarılan, Kur'an'ın hükümlerini hayatına hâkim kılan ve kurtuluşa eren kullarından eylesin. Âmin.

Bilginin İmana Dönüşmesi

Erdal TUĞRUL

Âlemlerin Rabbi olan Allah›ın şanı çok yücedir. O yüce Rab ki insanı bir kan pıhtısından yaratıp ona bilmediğini öğretendir. İnsan, yaratılış olarak öğrenmeye ve eğitilmeye ihtiyaç duyar. Öğrenmek, yönlendirilmek insani bir gereksinimdir. İnsan, hiçbir şey bilmeden dünyaya gelir ve birçok şeyi öğrenmiş olarak göçer gider. İnsan dışındaki bütün canlılar, hayattaki rollerini bilerek dünyaya gelirken insan, öğrenmeye ihtiyaç duyar: **"Allah, sizi annelerinizin karnından hiçbir şey bilmezken çıkardı ve umulur ki şükredersiniz diye işitme, görme (duyularını) ve gönüller verdi. Göğün boşluğunda boyun eğdirilmiş (musahhar kılınmış) kuşları görmüyorlar mı? Onları (böyle boşlukta) Allah'tan başkası tutmuyor. Şüphesiz, iman eden bir topluluk için bunda ayetler vardır."** (Nahl, 78-79). İnsanın bilmesi veya bilgiye ulaşması için gerekli donanım, yaratıcısı tarafından insana bahşedilmiştir. Sahip olduğu duyular yoluyla bilgiye ulaşan insan, ulaştığı bu bilgileri yorumlaması sonucu davranışlarındaki doğrularını ve yanlışlarını belirler. Bebekliğinden itibaren öğrenmeye başlayan insan, belli bir yaşa geldikten sonra yaşadığı toplumun ilkelerine göre sistematik bir eğitime tabi tutulur. İşte insanın eğitim serüvenindeki dönüm noktası tam da burasıdır. Yaşadığı toplumun ilkelerini belirleyen güç ya da otorite, eğitime tabi tutulan insanın gelecekteki davranışlarına ve inanışına yön verir.

> *İşte künhüne varmak, bilgiyi kuşatmak ve bilginin de bizi kuşatması için gerekli olan ipuçları bunlar. Bir şeyin fiziki olarak var olması, tek başına yeterli değildir. Kalp var ama kavrayıp anlayamıyor, kulak var ama duyup işitemiyor, göz var ama bakıp göremiyor. Bilgi ya da eğitim insana tek kanaldan ulaştığında eksik veya hatalı olur.*

Dünyanın birçok ülkesinde eğitim, insanları sisteme entegre etmek için kullanılan bir kurum hâlini almıştır. Beşerî sistemlerde eğitim, ideolojik

bir eğilim göstererek yine beşerî aklın ürünü olan müfredatlarla kitlelere yön vermekte. Eğitirken yönlendiren bu sistemde bireyler, verileni alarak düşünce dünyasını bu müfredatların ilkeleri çerçevesinde oluşturuyor. İnsan aklına dayanan beşerî eğitim sistemlerinin en büyük amaçlarından biri, bireye meslek kazandırmaktır. Mesleğin kendisi ve içeriğinden ziyade, maddi getirisi daha ön plandadır. Bu bakış açısı, kazanç elde etmenin her yolunu mubah görmenin önünü açıyor. Başarı ve kazanç odaklı bir eğitim sisteminde, hiçbir mesleki alan asıl amacına hizmet edemez. Tek gayesi daha fazla kazanmaktır. Artık karşısındakini müşteri olarak görür. Zamanla deformasyona uğrayan sorumluluk ve ideal bilinci, toplumda sorumluluk sahibi olması gereken bireyleri, tüccar mantığıyla harekete zorlar.

Genel olarak insan, iki yönü ile ele alınır veya alınmalı: *Beden ve ruh*. Beşerî eğitim sisteminin odak noktası, bedendir. Eğitimi, doyuma ulaştırmak istediği estetik anlayışı ve görselliği büyük oranda beden merkezlidir. Beden ise beslendikçe doyumsuzlaştı, güzelleştikçe daha fazlasını istedi; estetik adı altında bir sürü ameliyat çeşidi türedi, giyinmek yetmedi "modaya uysun" dedi, içsel olan hiçbir şeyi sevmedi; mesela duyguları anlatan müziğe dahi tahammülü kalmadı. Genç kalabilmek için, bilimsel laboratuvarlar kuruldu; envaiçeşit kremler, kokular, yağlar bilmem daha neler geliştirildi. Ama bedeni tatmin etmek, öyle kolay değildi. İnsan, ölümsüzlüğün peşine düştü hadsizce. Aynaya her baktığında biraz daha yaşlandığını görmeyi kabullenemedi. Çünkü esas olan, bedendi. Günümüz dünyasının eğitim anlayışında görsellik çok şey ifade ettiği için ve böyle öğrendiğimizden dolayı bilinçaltımız her alanda bizi buna yönlendirdi.

İnsan için göz, bilgiye ulaşmanın yollarından biridir hatta birincisidir. Herhangi bir şey hakkında fikir sahibi olmak için görmemiz yeterlidir. Bu, her ne kadar ön yargılı ve eksik bir bilgi olsa da fikir sahibi olmamızı sağlar. Gözümüz aracılığıyla bize ulaşan bilgi, vücudumuzda bazı süzgeçlerden geçerek derece kazanır. Bu dereceler malumat, gerçek bilgi, hakikatin bilgisi ve nihayetinde iman olarak sıralanabilir. Akıl ve kalp, bu derecelendirmede başat rol oynar: **"And olsun, cehennem için cinlerden ve insanlardan çok sayıda kişi yarattık (hazırladık). Kalpleri vardır, bununla kavrayıp anlamazlar; gözleri vardır, bununla görmezler; kulakları vardır, bununla işitmezler. Bunlar hayvanlar gibidir hatta daha aşağılıktırlar. İşte bunlar gafil olanlardır"** (A'râf, 179).

İşte künhüne varmak, bilgiyi kuşatmak ve bilginin de bizi kuşatması için gerekli olan ipuçları bunlar. Bir şeyin fiziki olarak var olması, tek başına yeterli değildir. Kalp var ama kavrayıp anlayamıyor, kulak var ama duyup işitemiyor, göz var ama bakıp göremiyor. Bilgi ya da eğitim insana tek kanaldan ulaştığında eksik veya hatalı olur. Nitekim bütün duyu organlarımız tek başına hareket ettiğinde yanılma olasılıkları vardır. Bu konuya ayrı bir başlık açmak gerekir ya da Behiştî'nin "Bilmek" adlı güzel bir eseri var, ondan faydalanılabilir.

*Vahye dayalı eğitim sistemi*nde insan her yönü ile ele alınır. Bütün yönleri ile terbiye edilen insan; toplum içinde, aile hayatında, ticaret yaparken ve yalnız başına iken dahi aldığı eğitimin gerektirdiği gibi davranır. Çünkü bu öğretimde gözetmen, bizzat eğitmenin kendisidir. Bilginin imana dönüşmesi, Müslümanlar için önemli bir noktadır. *İslam dininde eğitim ve bilgi*, insanların hayatlarının merkezinde önemli bir yer tutar. *İslam*; bilginin araştırılması, öğrenilmesi ve paylaşılmasının teşvik edildiği bir dindir. İslam'da eğitim ve bilgiye verilen değer hem dinî hem de dünyevi yaşamın daha iyi anlaşılması ve yaşanması için hayati bir öneme sahiptir.

İslam, eğitim hakkının herkes için eşit şartlarda sunulmasını savunur. Kadınlar ve erkekler, zenginler ve yoksullar, ırk ve etnik köken ayrımı olmaksızın herkesin eğitim hakkı vardır. İslam toplumunda cahilliğe ve bilgisizliğe karşı mücadele edilerek adaletli ve eşit bir eğitim sisteminin oluşturulması teşvik edilir. İslam eğitimi, sadece dinî bilgileri öğretmekle sınırlı değildir. Hem dünyayı hem de

ahireti kapsayacak şekilde bireylerin yetişmesi hedeflenir. Temel bilimlerden ahlaki değerlere, sosyal ilişkilerden sanata kadar geniş bir yelpazede eğitim verilir. İslam'ın temel hedeflerinden biri, bireylerin karakterlerini güçlendirerek onları topluma faydalı bireyler olarak yetiştirmektir.

İslam, bilginin sürekli aranması ve geliştirilmesi gerektiğine inanır. Bilgi birikiminin durmaksızın arttığına ve ilerlemenin önemine vurgu yapar. Müslümanlar; bilgiyi araştırma, keşfetme ve geliştirme konusunda teşvik edilir. Bu nedenle İslam uygarlığı; bilim, matematik, tıp, astronomi ve diğer alanlarda büyük başarılar elde etmiştir. Her ne kadar sonradan gelen nesiller bu mirasa sahip çıkamamış olsa da Müslüman bilim insanlarının insanlığa kattığı değerler inkâr edilemez. Her alanda birçok değerli eser kazandırmışlardır.

İslam, bilginin sürekli aranması ve geliştirilmesi gerektiğine inanır. Bilgi birikiminin durmaksızın arttığına ve ilerlemenin önemine vurgu yapar. Müslümanlar; bilgiyi araştırma, keşfetme ve geliştirme konusunda teşvik edilir. Bu nedenle İslam uygarlığı; bilim, matematik, tıp, astronomi ve diğer alanlarda büyük başarılar elde etmiştir.

İslam, düşünülenin ve yansıtılanın aksine, zihinleri ve düşünceleri özgürleştirip serbest bırakarak bireye hakikat arayışında tercih hakkı tanır. Maddenin özünü, dünya hayatının mahiyetini ve ahiret yurdunun hakikatlerini anlatarak insanın önüne serer. İslam, insanda aklı muhatap alarak düşünmeye ve tefekküre teşvik eder. Bilgiyi verip tercihsiz bırakmaz, verdiği bilginin akıl ve vicdan süzgecinden geçirilmesini ve bütün bağlantıların kurularak inanılmasını tavsiye eder. İslam'ın eğitim sisteminde insanla evren arasındaki bağ, her zaman tefekkür konusudur. Bu bağ ile mükemmel bir vahdet oluşturarak insanın doğayla, insanın insanla, insanın diğer canlılarla uyum içinde yaşaması sağlanır. Kurulan bu bağ, insanda ahlaka dönüşerek duyarlı ve bilinçli bir birey ortaya çıkarır.

*İslam tarihi*nde birçok vahşinin, caninin ve haraminin İslam'la şereflenerek önemli şahsiyetlere dönüştüğüne şahit oluyoruz. Beşerî eğitim sistemlerinin çöpe dönüştürdüğü insanlığı; ilahi dokunuş, tarihin her zamanında hak ettiği makama ulaştırmıştır. Bugün insanlık makine gibi düşünerek materyalist bir sistemin çarklarında öğütülüyor. Küçük bir azınlığın şeytani emellerine kurban edilen insanlığımızı bize yeniden kazandıracak olan; yine İslam'ın ahlakı, vicdanı ve merhameti olacaktır.

İslam›ın ilk emri olan «Oku.", *insanlığın kurtuluş reçetesi*dir. İnsanın önce kendi varlığını ve kapasitesini, sonra çevresini ve evreni okuması ve okuduğu her şeye anlam yüklemesi için altyapıda ilahi verilerin olması gerekir ki sağlıklı bir sonuca ulaşabilsin. Sağlıklı sonuçtan kastımız; kendine, çevresine ve diğer canlılara zarar vermeden hatta faydalı ve ahlaklı bir birey olabilmesidir. "Kur'an-ı Kerim'in ilk emri, okudur." diyoruz. Bu doğrudur ama neyi ve nasıl okumamız gerektiği, ayetin devamında anlatılıyor. Bu, bazen göz ardı ettiğimiz bir nokta. Kur'an'ın kastı rastgele bir "okuma" değildir. Muhakkak yazılı bir kitabı okumak da değildir. İster bir kitabı okusun ister her cümlesi ve her bir harfi sonsuz hikmetler ve manalar yüklü olan şu kâinat kitabını okusun; "Yaratan Rabbinin adıyla" okumaktır. Çünkü onun (cc) dâhil edilmediği her konu eksiktir. Vicdanlarda ilahi bir esinti yoksa meşrulaşmış ahlaksızlıklar, toplumları esir alır. Rus edebiyatçı Fyodor Dostoyevski'nin dediği gibi: "Tanrı inancının olmadığı bir yerde, her şey mübahtır."

Vahye Tabi Olmak

Sümeyye DEMİRCİ

Âlemlerin Rabbine hamd, hidayetin öncüsü Muhammed Mustafa'ya salât ve selam olsun.

Vahye tabi olmak ya da olmamak... Vahiy bilgisi ya da beşerî ilimler, sınırlı ile sınırsızın karşılaştırılması kadar abestir. Bizler varlıkların en üstünü olan -eşref-i mahlukat- insan; Yaratıcısı tarafından var edilip düzenlenmiş, ona ruhundan üfleyerek -ilahi soluk- değerli kılınmış bir varlığız (Secde, 7-9).

Vahiy, Allah'a ait kelamdır, ilahi zatta mevcut manaların lafza dökülmüş şeklidir ve Cebrail vasıtasıyla peygamberlere indirilmiştir. Peygamberin ruhuyla irtibat kurup ona Allah'tan aldığı lafızları öğreten Cebrail'dir (as). (Ebû Hanîfe, s. 71).

Bazı feylesoflarca öne sürülen iddianın aksine vahiy, peygamberlerin ruhunda bulunan beşerî bilgiler değildir. Zira peygamberler, zihin harici bir varlığın olduğunu; Cebrail'in, iradeleri dışında kendileriyle irtibat kurduğunu ve bu şekilde zaruri bilgilere sahip kılındıklarını söylemişlerdir. Sınırsız ilmin sahibinin, kullarının selameti için meleği aracılığıyla indirdiği kitaptaki bilgiler; eksiksiz, sağlam bilgilerdir.

Beşerî ilme gelince beşerî ilim (beşerî bilim); insanın düşünce, kültür, tarih, dil ve sanat gibi yönlerini akıl yürütme ve eleştiri yoluyla inceleyen bilgi alanıdır.

Allah'ın ilmiyle onun yarattığı insanın ilmi nasıl mukayese edilebilir?

Tabi olmak; tabi olunanın büyüklüğü, kusursuzluğu ile orantılıdır. Neye, nasıl tabi olunabilir? Tabi olmanın altında yatan maksat nedir? Tabi olmanın altında yatan maksat daha doğruya, daha iyiye ulaşmaktır. Aslında bu, insanlık hayatında hep böyledir. İyilikler ve kötülükler takipçileriyle hayat bulur; varlıklarını, ideal addettiklerine böyle taşırlar. Hak ya da batıl olsun bu, böyledir.

Tabi olmak; tabi olunanın büyüklüğü, kusursuzluğu ile orantılıdır. Neye, nasıl tabi olunabilir? Tabi olmanın altında yatan maksat nedir? Tabi olmanın altında yatan maksat daha doğruya, daha

iyiye ulaşmaktır. Aslında bu, insanlık hayatında hep böyledir. İyilikler ve kötülükler takipçileriyle hayat bulur; varlıklarını, ideal addettiklerine böyle taşırlar. Hak ya da batıl olsun bu, böyledir.

Kâinatın sahibi, Kur'an-ı Kerim'de bize gönderdiği ayetle şu soruyu sorar: "İzzeti mi arıyorsunuz?" Rabbimiz bilir ki yarattığı bu değerli varlık, ilahi soluğun etkisiyle kâmil olmayı ve kâmile tabi olup onda kalmayı hedefler. Bu sebeple de onun izzeti arayacağını bildiğinden izzeti nerede araması gerektiğini bilir ve onu doğruya yönlendirir. Rabbimiz buyurur ki: **"Kim izzet isterse bilmeli ki izzet tamamıyla Allah'a aittir."** (Fâtır, 10)

İzzet kelimesi; onur, saygınlık ve güçlü olma anlamlarına gelir. "Kim izzet isterse bilmeli ki izzet tamamıyla Allah'a aittir." şeklinde çevirdiğimiz cümleye bazı müfessirler, "Kim o sözde tanrılara ve putlara taparak bir izzet elde etmek istiyorsa bilsin ki izzet tümüyle Allah'a aittir."; bazıları "Kim izzet istiyorsa Allah'a itaat etsin, izzet bulsun."; bazıları da "Gerçek anlamda izzetin kime ait olduğunu öğrenmek isteyenler bilsinler ki her yönden izzet, Allah'a mahsustur." manasını vermişlerdir (Taberî, XXII, 119-120). Şeref, onur, güç, paye, üstünlük gibi anlamları olan "izzet"in bütünüyle Allah'a ait kılınması; bu kavramın insanlar açısından asla kullanılamayacağını değil, insanların elde edebilecekleri her türlü onur ve payenin Allah'tan olduğunu ve ancak onun hoşnutluğuna uygun olması hâlinde değer taşıyacağını ifade etmektedir. Nitekim başka bir ayette bu kavram Allah'a, resulüne ve müminlere izafe edilmiştir. (Bkz. Münâfikûn, 8)

İnsanoğluna bakın; kimisi izzeti kariyerde, parada, makamda ya da bütün bunlara sahip olanların yanında arar. Onlarla resim çektirerek onlarla yedikleri yemeği duyurmalarına kadar izzeti gaye edinirler; izzeti malda, makamda, şanda, şöhrette zannederler. Rabbimiz kullarının bu duygularını, eğilimlerini bildiği için, kulunu doğruya yönlendirir. Onu sorumlu tutmadan önce izzetin kimde, ne-

rede aranması gerektiğini ona bildirir. Kulda izzet arayışı hiç bitmez. Kur'an'la, Resulullah'la izzete ulaşanların yanı sıra; bilimle, ilimle onu putlaştırarak, onları tek doğru addedip tabi olarak doğrudan, haktan uzaklaşanlar da vardır.

Kur'an da işin başında toplumları ayırır. İnsanlık tarihinden, kıyamete kadar ikiden fazla toplum yoktur. *Ya hak ya da batıl olan iki toplum* vardır. Toplumları bilgi düzeyi, zenginliği ya da teknolojik yükselmesiyle değil; onların hakka tabi olmalarıyla değerlendirir. O zaman insanların ahlaki yapıları, aile terbiyeleri, toplumdaki statüleri, kabiliyetleri, kültürleri hak toplumları belirleyemiyor. Toplumun sağlıklı olma şartını âlemlerin Rabbi; gönderdiği izzetin sahibinin kitabına, onun gönderdiği ilme ve ilmin eğiticisine tabi olmaya bağlamıştır.

Vahiy kaynaklı hak olan ilim, Hak'tan gelen ilimdir. Beşerî olarak ilim adamlarının, feylesofların ilimleri ya da bugünkü zanni ilim olan tıp ilmi vs... Bunların hiçbiri hakkın ölçüsü değildir. Rabbimiz buyurur ki **"Şöyle diyorlar: 'Hele Medine'ye dönelim; o zaman güçlü olan, zayıf olanı oradan çıkaracak.' Hâlbuki asıl güç ve izzet Allah'ındır, resulünündür, müminlerindir fakat münafıklar bunu bilmezler."** (Münâfikûn, 8) İzzet kelimesini tekrar bu ayette de görüyor ve mananın büyüklüğüne vâkıf oluyoruz. Sözlükte güçlü ve üstün olmak, yenmek, saygın olmak gibi manalara gelen *ʿizz* kökünden türetilmiş bir isim olup bu anlamların yanında, bir kimsenin başkaları karşısında bedenî, psikolojik, ekonomik, sosyal statü vb. yönlerden güçlü, etkin ve saygın olmasını, baskı altına alınamaz bir konumda bulunmasını da ifade eder ve "acizlik, alçaklık" manasındaki "zillet"in karşıtı olarak kullanılır. Kur'an-ı Kerim'de izzet kelimesi; Allah, resulü ve müminler hakkında olumlu bir anlam ifade ederken inkârcı ve münafıklar hakkında onların İslam, Kur'an ve gerçekler karşısında bilinçsizce kapıldıkları kibir, gurur, inat ve öfke duygularını, bu duyguların etkisiyle işledikleri kötülükleri sürdürmelerini anlatır. (bkz. Bakara 206; Sad, 2) Nitekim konumuz olan ayette de "izzet" ve "zillet" ile aynı kökten olup "güçlü olan" ve "zayıf olan" diye çevirdiğimiz kelimeler, münafıkların sırf kaba kuvvete dayalı olarak düşündükleri bir üstünlüğü ifade etmekte; Allah'a, resulüne ve müminlere nispetle kullanılan "izzet" kelimesi ise gerçek, kesintisiz ve sonsuz saygınlığı belirtmektedir. Bu sebeple Râgıb el-İsfahânî, bunu "hakiki izzet", bunların dışında kalanların kendilerinde vehmettikleri izzeti de "sun'î izzet" olarak değerlendirmektedir. Kur'an'da ve hadislerde aynı kökten türeyen kelimeler arasında Allah'ın isimlerinden olarak "aziz" kelimesinin en fazla kullanılmış olması da bu anlayışı destekler niteliktedir. (Daha fazla bilgi için bkz. Mustafa Çağrıcı, "İzzet", Diyanet İslam Ansiklopedisi, XXIII, 555-556; ayrıca bkz. Âl-i İmrân, 26; Fâtır, 10).

Değerli kardeşlerim! Daha binlerce delille konuyu genişletebiliriz. Bütün delillere şu ayet delildir. Rabbimiz buyuruyor ki **"Sana ruh hakkında soru sorarlar. De ki ruh Rabbimin emrindendir ve size pek az bilgi verilmiştir."** (İsra, 85). Bu tespitlere rağmen ruhun varlığını bilimsel ölçülerle kanıtlamak ve mahiyetini tam olarak kavramak, bugüne kadar mümkün olmamıştır. Nitekim ayette de ruh konusunda insanlara pek az bilgi verildiği belirtilmiştir. İnsana pek az bilgi verildiği ifadesini genel anlamda yorumlayarak "Bütün insanlara her konuda az bir bilgi verildi." şeklinde açıklayanlar da vardır (bkz. Taberî, XV, 157; Kurtubî, X, 331). Çünkü Allah'ın sınırsız ilmi dikkate alındığında insanın bilgisi daima az ve sınırlıdır.

Vahiy bilgisi ile cahiliye toplumundan gelen bilgi birbiriyle asla mukayese edilemez. İnsanoğlu hangi iddiada bulunursa bulunsun, ona verilen nakıs bir bilgidir; asla doğrunun aslı, tamamı değildir.

Hayatta rahat, huzurlu, sağlıklı yaşamak istiyorsak sınırsız ilmin ve gaybın sahibinin bize gönderdiği vahiy ilmine tabi olmalıyız.

Yaratan, yaşatmayı bilen ve bütün kâinatı evirip çeviren, yaşayan tek ilahtır.

En emine (cc) emanet olunuz.

Sıfırla Çarpılan Nesiller

Kemal ÜNLÜTAŞ

Matematikte, çarpma işleminde öyle bir sayı vardır ki diğer sayı ne kadar büyük, ne kadar değerli olursa olsun, onunla çarpıldığında sonuç değişmez: *Sıfırla çarpılan her sayı, yine sıfırdır.* Diğer sayının büyüklüğü, değeri veya sahip olduğu özellikler sonucu değiştirmeye yetmez.

İnsan eğitimini düşündüğümüzde de buna benzer bir hakikatle karşılaşırız. Çocuğu eğitirken, genci yetiştirirken, kadını ve erkeği hayata hazırlarken *Allah'ı ve vahyi eğitimden çıkardığımızda* ortaya ne kadar modern, ne kadar kapsamlı ve ne kadar bilimsel bir sistem koyarsak koyalım, insanın asıl gayesini göz ardı etmiş oluruz. Çünkü insanı yaratanı eğitimden çıkararak insanı gerçek anlamda eğitmek mümkün değildir.

> ***Gökdelenler yükseltebilir, yollar yapabilir, köprüler inşa edebilir, şehirleri modern binalarla donatabiliriz. Fakat bütün bunların yanında insanı ihmal edersek yaptığımız imar faaliyetlerinin geleceğini de tehlikeye atmış oluruz. Çünkü şehri ayakta tutan, yalnızca beton ve demir değildir; ahlaklı, vicdanlı, merhametli ve sorumluluk sahibi insanlardır. Bugün nesli ihmal edersek yarın o neslin eline bıraktığımız dünyayı nasıl kullanacağını sorgulamak zorunda kalırız. İşte bu yüzden mesele, yalnızca nasıl binalar yaptığımız değil, nasıl insanlar yetiştirdiğimizdir.***

Bir eğitim düşünün ki insana dünyayı tanıtıyor fakat dünyaya neden gönderildiğini öğretmiyor. Meslek kazandırıyor fakat mesuliyet şuurunu kazandırmıyor. Başarıyı öğretiyor fakat başarının ne için olması gerektiğini söylemiyor. Akla bilgi yüklüyor fakat kalbe istikamet vermiyor. İşte böyle bir eğitim, insanı çok şey bilen fakat *ne için yaşadığını bilmeyen* bir varlığa dönüştürebilir.

Gerek Türkiye'de gerekse dünyanın farklı ülkelerinde uygulanan eğitim müfredatlarına baktığımızda vahyin rehberliğinden uzaklaşan eğitim anlayışlarının insanı yalnızca akademik başarıya, ekonomik refaha veya dünyevî hedeflere yönelttiğini görmek mümkündür. Fakat insanın sadece maddî ihtiyaçlarını karşılamak, onun huzura kavuşması için ye-

terli değildir. Çünkü insanın bir bedeni olduğu gibi *bir ruhu, bir vicdanı ve Rabbine yönelen bir fıtratı da vardır.*

Eğitimden Vahiy Çıkarıldığında

Vahyi eğitimden çıkardığımızda belki bilgiyi artırabiliriz fakat *hikmeti kaybedebiliriz.* Başarıyı artırabiliriz fakat *ahlakı kaybedebiliriz.* İmkânları çoğaltabiliriz fakat *huzuru bulamayabiliriz.* Çünkü eğitim, yalnızca insana ne bileceğini öğretmek değildir. Asıl mesele, *nasıl bir insan olması gerektiğini öğretmektir.* Bunun cevabını ise insanı yaratan Allah'tan ve onun gönderdiği vahiyden bağımsız düşünmek mümkün değildir.

Vahiyden uzak yetişen nesillerin ortaya koyacağı sonuçlar, yalnızca sınavlarda alınan puanlarla, kazanılan üniversitelerle, elde edilen diplomalarla veya sahip olunan mesleklerle ölçülemez. Çünkü eğitim, insanın sadece zihnini değil; *ahlakını, vicdanını, merhametini ve Rabbine karşı sorumluluk duygusunu da inşa etmelidir.* Aksi hâlde ortaya çok bilen ama bildikleriyle iyilik üretemeyen insanlar çıkabilir.

Günü gelir *öğretmen* olur, kendisine emanet edilen çocukların ruhunu ve karakterini inşa etmek yerine, onları sadece birer öğrenci ve başarı istatistiği olarak görür.

Günü gelir *doktor* olur, insan hayatını kurtarmak için yıllarca öğrendiği ilmi, daha fazla kazanmanın aracına dönüştürür. Parayı insan hayatının önüne koyar, merhameti mesleğinin dışına iter.

Günü gelir *müteahhit* olur, insanların güven içinde yaşayacağı yuvalar yapmak yerine, daha fazla kazanabilmek için malzemeden çalar. Bir çuval çimentodan, birkaç demirden, biraz kaliteden tasarruf ederken aslında *bir insanın hayatından çaldığını* unutur.

Günü gelir *mühendis* olur, yaptığı projenin insan hayatına doğrudan etki ettiğini bildiği hâlde ihmale göz yumar. Çünkü ona göre önemli olan işin hakkını vermek değil, işi bir an önce bitirmektir.

Günü gelir *hâkim* olur, adaletin Allah'ın emri olduğunu unutursa makamın, paranın, tanıdıkların veya başka hesapların gölgesinde karar verebilir. Oysa verdiği her kararın yalnızca bir dosyayı değil, *bir insanın hayatını etkilediğini* bilmesi gerekir.

Günü gelir *tacir* olur, helal ile haram arasındaki sınırı, kazancının önünde engel olarak görür. Ölçüde ve tartıda hile yapar, insanları kandırır, kazancına kul hakkı karıştırır. Kasası dolar ama gönlü fakirleşir.

Günü gelir *yönetici* olur, kendisine verilen makamı bir emanet olarak görmek yerine, şahsi menfaatlerinin aracı hâline getirir. İnsanlara hizmet etmek için oturduğu koltuğu, insanlardan faydalanmanın imkânına dönüştürür.

Günü gelir *medya mensubu* olur, hakikati araştırmak yerine daha çok izlenmenin, daha çok tıklanmanın peşine düşer. Bir insanın onurunu, bir ailenin mahremiyetini veya toplumun huzurunu birkaç saniyelik görüntü uğruna harcayabilir.

Günü gelir *teknoloji alanında çalışan bir insan* olur, sahip olduğu bilgiyi insanlığın faydasına kullanmak yerine, insanları bağımlı hâle getiren, aileleri birbirinden uzaklaştıran ve gençlerin zihinlerini istismar eden sistemler kurabilir.

Günü gelir *anne veya baba* olur; çocuğuna iyi bir okul, iyi bir meslek, iyi bir gelecek bırakmak için bütün imkânlarını seferber eder. Fakat ona *Allah'ı, kulluğu, merhameti, emaneti ve kul hakkını* öğretmeyi ihmal eder. Çocuğu büyür, diplomasını alır, mesleğini kazanır fakat gönlüne yön verecek bir ölçüden mahrum kalır. İşte asıl tehlike budur.

Turgut Cansever'in sözü olarak aktarılan şu ifade, meselemizi ne kadar güzel özetliyor: *"Şehri imar ederken nesli ihya etmeyi ihmal ederseniz ihmal ettiğiniz nesil, imar ettiğiniz şehri tahrip eder."* Ne kadar doğru.

Gökdelenler yükseltebilir, yollar yapabilir, köprüler inşa edebilir, şehirleri modern binalarla donatabiliriz. Fakat bütün bunların yanında *insanı ihmal edersek* yaptığımız imar faaliyetlerinin geleceğini de tehlikeye atmış oluruz. Çünkü şehri ayakta tutan, yalnızca beton ve demir değildir; *ahlaklı, vicdanlı, merhametli ve sorumluluk sahibi insanlardır.* Bugün nesli ihmal edersek yarın o neslin eline bıraktığımız dünyayı nasıl kullanacağını sorgula-

mak zorunda kalırız. İşte bu yüzden mesele, yalnızca nasıl binalar yaptığımız değil, *nasıl insanlar yetiştirdiğimizdir.*

Ya nesillerimizi *vahiyle ihya edeceğiz* ya da vahyi hayatımızdan çıkararak onları kendi heva ve heveslerinin, çağın savrulmalarının ve ölçüsüz arzularının insafına bırakacağız.

Ya vahiyle dirileceğiz ya da vahiyden uzaklaşarak kendi ellerimizle inşa ettiğimiz dünyanın altında kalacağız. Çünkü geleceği kurtarmanın yolu, sadece şehirleri imar etmekten değil, *nesilleri vahyin rehberliğinde ihya etmekten geçmektedir.*

Bir insanı eğitip ona her şeyi öğretirken nasıl insan olması gerektiğini öğretmemek... Çünkü bilgi, ahlakla birleşmediğinde bazen insanlığın hizmetkârı değil, insanlığın düşmanı olabilir. Akıl, vahyin rehberliğinden koparıldığında nefsin emrine girebilir. Güç, Allah korkusundan uzaklaştığında zulme dönüşebilir. Servet, hesap şuurundan uzaklaştığında hırsı büyütebilir. Makam, kulluk bilincinden koparıldığında kibri besleyebilir.

Eğitimde Cevabı Bulunması Gereken Sorular

Bir insanın eline bıçak verdiğinizde onun ne yapacağını, sadece bıçağın kalitesi belirlemez. *Onu kullanan insanın ahlakı belirler.* Aynı şekilde insanın eline ne kadar bilgi, teknoloji, imkân ve güç verirseniz verin, bunların hayra mı yoksa şerre mi dönüşeceğini belirleyen şey, o insanın sahip olduğu değerlerdir. Bu yüzden eğitim meselesine sadece *"Çocuklarımız ne kadar biliyor?"* diye bakamayız. Asıl sormamız gereken şudur:

Çocuklarımız ne kadar iyi insan oluyor?

Bilgisi arttıkça merhameti artıyor mu?

Başarısı arttıkça tevazusu artıyor mu?

Kazancı arttıkça şükrü artıyor mu?

Yetkisi arttıkça adaleti artıyor mu?

İmkânları arttıkça sorumluluk duygusu güçleniyor mu?

Ve en önemlisi, *Rabbini tanıdıkça ona karşı kulluk şuuru derinleşiyor mu?* Eğer eğitim, insana sadece dünyayı kazandırıyor fakat Rabbini unuttuyorsa; meslek kazandırıyor, fakat ahlak kazandırmıyorsa; güç veriyor fakat sorumluluk vermiyorsa burada yeniden düşünmemiz gereken çok ciddi bir mesele var demektir. Çünkü bizim ihtiyacımız, sadece *doktor, mühendis, öğretmen, hâkim, mimar ve yöneticiler yetiştirmek değildir.*

Bizim ihtiyacımız; *doktor olduğunda merhametini kaybetmeyen, mühendis olduğunda emanete ihanet etmeyen, öğretmen olduğunda neslin ruhuna dokunan, hâkim olduğunda adaletten ayrılmayan, tüccar olduğunda harama tenezzül etmeyen, yönetici olduğunda makamı emanet bilen insanlar yetiştirmektir.* İşte vahyin eğitime kazandırdığı en büyük hakikatlerden biri budur.

İnsan önce insan olmalı, sonra meslek sahibi olmalıdır. Çünkü Rabbini bilen bir insan, yaptığı işin yalnızca insanlara karşı değil, *Allah›a karşı da bir sorumluluk olduğunu* bilir. İşte o zaman eğitim, sadece zihni dolduran bir süreç olmaktan çıkar; insanı hakikate, ahlaka ve kulluğa taşıyan bir terbiyeye dönüşür. İşte eğitimden vahyi çıkardığımızda *sıfırın diğer bütün sayıları yutması gibi*; sahip olduğumuz bilgi, diploma, başarı ve imkânlar da gerçek değerini ve anlamını kaybetmeye başlar. Çünkü vahiyden kopmuş bir eğitim, insana dünyayı kazandırsa bile *Rabbini, kendisini ve yaratılış gayesini unutturabilir.*

Rabbimiz!

Bizi kendimizi vahyin ışığında eğiten, ailemizi vahyin ölçüleriyle yetiştiren, çocuklarımızı Kur'an ve sünnetin rehberliğinde büyüten kullarından eyle.

Bize sadece bilen değil, *bildiğiyle amel eden;* sadece başarılı değil, *ahlaklı;* sadece dünyada yer edinen değil, *senin katında değer kazanan* nesiller yetiştirmeyi nasip eyle.

Hayatımızdan vahyi, eğitimimizden kulluk şuurunu, kalplerimizden sana olan bağlılığı eksik etme.

Bizleri vahiy ile yaşayan, vahiy ile yol alan ve vahyin rehberliğinde nesiller yetiştiren Müslümanlardan eyle. Âmin.

İnsanı Kim Eğitiyor?
Vahye Tabi Eğitim ve Cahili Telkin

Kanarya Banu DAĞ

Hamd; insana akıl, idrak ve emanet şuurunu bahşeden Allah'a; salat u selam, insanı cehaletin zulmetinden, vahyin nuruna çıkaran fahr-i kâinat Efendimize, aline ve ashabına olsun.

İnsan, doğduğu andan itibaren bir şeylerin talebesidir. Önce annesinin sesini, sonra evinin dilini, mahallenin hükmünü, mektebin ölçüsünü, kalabalığın telkinini öğrenir. Yaş ilerledikçe öğretmenlerin yerini ekranlar, kitapların yerini görüntüler, nasihatin yerini algoritmalar alır. İnsan yine öğrenir; yalnızca bu defa kendisini kimin eğittiğini fark etmek, güç hâle gelir. Belki de çağımızın asıl meselesi burada başlıyor.

Bir çocuk "Başarılı ol." cümlesini bin defa işittiğinde başarıyı hangi ölçüyle tanıyacağını da öğrenir. "Daha çok kazan.", "Daha görünür ol.", "Daha çok bil.", "Daha güçlü ol." Bütün bunlar, masum görünen telkinlerdir. Fakat insanın zihnine yerleşen her telkin, zamanla bir tasavvura dönüşür. Tasavvur ise insanın hayatını bir forma sokar. Böylelikle insan, kendisine ait sandığı nice arzunun, aslında yıllar boyunca kendisine öğretilmiş arzular olduğunu fark edemeden yaşar.

İnsanın ne öğrendiğinden önce, kim tarafından ve hangi tasavvur üzere eğitildiğini sormamız gerekiyor. Zira eğitim, insanın zihnine bilgi taşımaktan öte, daha büyük bir eylemdir. Her eğitim, beraberinde bir hayat telakkisi getirir. İnsana neyin kıymetli, neyin değersiz, neyin başarı, neyin kayıp, neyin terakki, neyin gerileme olduğunu öğretir.

Bir çocuk "Başarılı ol." cümlesini bin defa işittiğinde başarıyı hangi ölçüyle tanıyacağını da öğrenir. "Daha çok kazan.", "Daha görünür ol.", "Daha çok bil.", "Daha güçlü ol." Bütün bunlar, masum görünen telkinlerdir. Fakat insanın zihnine yerleşen her telkin, zamanla bir tasavvura dönüşür. Tasavvur ise insanın hayatını bir forma sokar. Böylelikle insan, kendisine ait sandığı nice arzunun, aslında yıllar boyunca kendisine öğretilmiş arzular

olduğunu fark edemeden yaşar.

Doluluk oranı azalıyor, kanı çekildikçe insanlığın, Bilgi çoğalıyor fakat insanın kendi içindeki boşluğu kapatmaya yetmiyor. İletişim kolaylaşıyor fakat insanın, insanla irtibatı kesiliyor. Mektepler çoğalıyor fakat hikmete duyulan ihtiyaç eksilmiyor. Zira insanı bilgiyle doldurmak başka, mana ile beslemek başkadır.

Kur'an-ı Kerim, insanın yaratılışındaki zaafa dikkat çekerek şöyle buyurur: **"Biz emaneti göklere, yeryüzüne ve dağlara teklif ettik. Onlar bunu yüklenmekten çekindiler ve ondan korktular. Onu insan yüklendi. Şüphesiz insan; çok zalim, çok cahildir."** (Ahzab, 72). Hilkatinde cehalet ve zulmet bulunan insanın lügati beşer eliyle değişse de fıtratı sünnetullah ile sabit kalır. Çağ değişir, insanın imtihanı değişmez.

Bugünün cahili, belki eski zamanların cahili gibi harf bilmez değildir. Bilakis çağımızın cehaleti, çoğu zaman çok şey bilirken neyi bilmesi gerektiğini unutmak şeklinde zuhur ediyor. Kütüphaneler doludur fakat insan, kendini okuyamaz. Bilgiye erişim sınırsızdır fakat hikmete erişim, insanın nefsini aşmasına bağlıdır. İşte burada vahyin eğitimiyle beşerî telkin arasındaki ayrım daha belirgin hâle gelir.

Vahiy, insana önce haddini ve nispetini öğretir. Kendini merkeze koyan insanın nazarını kendi nefsinden alır, Rabbine çevirir. Kâinata bakarken yalnızca maddeyi, insana bakarken yalnızca anatomiyi görmesine izin vermez. Varlığı mana ile, emaneti mesuliyet ile, bilgiyi hikmet ile buluşturur.

Vahdani ve ehadi iki delil vardır: *Kâinat ve insan.* İnsan, bu iki âleme yakınlığı nispetinde gafletten sıyrılır, cehaletin perdeleri aralanır, arifliğe doğru yol bulur. Bu yüzden vahyin eğitiminde ilk ders "daha fazla bilmek" kadar "bildiğinin karşısında nasıl duracağını bilmek"tir.

İlim, insana pek tabii mevki kazandırabilir; *hikmet,* ona mevkinin sınırını gösterir.*İlim,* dili açabilir; *hikmet,* dili bazen kapatır. *İlim,* hüküm kurdurabilir; *hikmet,* hüküm vermeden evvel insanı kendine döndürür.

Cehalet, kendinden evvel başkasına ceza keser. Bilge için durum aksi yönde seyreder: İlk önce kendini yoklar, her yargıdan evvel aynaya bakar. İşte reşit insanın terbiyesinin başlangıç noktası... Cahil ile avamı aynı kefeye koymak da çağımızın hatalarından biridir. Avam, her meselede söz sahibi olma iddiası taşımayan kalabalıktır. Cahil ise bazen kalabalığın ortasında, elindeki kanaati, hakikatin tamamı sanan kişidir. Havası havas yapan da malumatının çokluğu kadar, bilmediği yerde durabilme iradesidir.

Talebe olmak, bu sebeple bir yaş meselesi değildir. İnsan, ömrünün sonuna kadar talebe kalabilirse gelişim gösterir. Kendisine öğretilenleri sorgular, kendi kanaatini de imtihana tabi tutar, yanılabileceğini kabul eder. Hakikati kendi mülkü gibi taşımaz.

Reşit insanın alameti, yanılmazlığı değil, yanıldığında dönebilecek bir istikamete sahip olmasıdır. Bu noktada eğitim yeniden tarif edilmelidir. Çocuğa yalnızca bilgi kazandırmak yerine, ona ölçü kazandırmak gerekir. Merakını beslemek kadar, vicdanını da diri tutmak gerekir. Başarı duygusunu geliştirmek kadar, mesuliyet duygusunu geliştirmek gerekir. Kendini ifade etmeyi öğretirken kendini denetlemeyi de öğretmek gerekir.

Mamafih bilgi, ahlakın önüne geçtiğinde insanın elindeki imkân büyür fakat o imkânın istikameti belirsiz kalır. Bazı cahil, karanlıkta yolunu şaşırır. Bazı alim, meşaleyle yangın çıkarır. Öyleyse mesele meşalenin büyüklüğünden evvel, onu taşıyan elin terbiyesidir. Bugün bu terbiye maalesef mektepte verilmiyor.

Medya, insanın gündelik hayatındaki en güçlü muallimlerden biri hâline geldi. Ekran, odanın bir köşesinde duran cihaz olmaktan çıktı; insanın zamanını, dikkatini, arzusunu hatta kendilik algısını biçimlendiren bir mektebe dönüştü.

Tüm zamanlarının taksimini beşerin nazarına teşhir ve teslim eden insanın, dindar medyaya mı, medya dindarlığına mı hizmet ettiği muamma.

Riyazet-i riya, icazet-i cehalet zamanlarındayız. Burada çözüm, dünyadan çekilmekte aranamaz. Mesele medyayı terk etmekten önce, medya karşısında irade sahibi olmayı öğrenmektir.

Neye bakacağını, ne kadar bakacağını, hangi sözü içine alıp hangisini kapının dışında bırakacağını bilmek de çağımızın riyazetidir. Çocuğun elinden ekranı almak kadar, ekranın zihnine ne yaptığını öğretmek gerekir. Genci bilgi bombardımanından korumak kadar, bilgiyi seçme ahlakı kazandırmak gerekir. Yetişkine nasihat etmek kadar, kendi hayatının nasıl bir telkin altında olduğunu fark ettirmek gerekir. Zira insan, kendini eğiten şeyleri fark etmeye başladığı gün, yeniden irade kazanmaya başlar. Vahyin eğitiminde bu iradenin merkezinde, emanet şuuru vardır.

İnsan; bedenini, aklını, zamanını, evladını, bilgisini, sözünü nihayet hayatını emanet bilir. Bu sebeple Kur'an'ın şu beyanı, eğitimin bütün istikametini tek başına değiştirecek kadar kuvvetlidir: **"Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm, hepsi âlemlerin Rabbi Allah içindir."** (En'am, 162). Bu noktada eğitim, insanı dünyaya hazırlayan bir meslek edinme faaliyeti olmaktan çıkar; hayatın tamamını bir kulluk şuuruna bağlayan terbiye hâline gelir.

Ölmeden yaşamayı öğrenmek, pahalı bir tahsil; yaşamadan ölmek, ucuz cehalettir. İnsan, hayatının gayesini öğrenmeden ne kadar uzun yaşarsa yaşasın, ömrünü yalnızca tüketmiş olur. Vahyin terbiyesi ise insana hayatı, tüketilecek bir sermaye gibi değil, hesabı verilecek bir emanet gibi görmeyi öğretir. İşte eğitimde aradığımız dönüşüm buradan başlamalıdır. Müfredattan önce insan tasavvuru değişmeli, muallim yalnızca ders anlatan kişi olmaktan çıkıp hâl ile de öğreten bir mürşit hâline gelmelidir.

Talebe, diploma peşinde koşan bir alıcıdan, hakikat peşinde yürüyen bir yolcuya; medya, insanın dikkatini sömüren bir pazar olmaktan çıkıp hakikate hizmet eden bir vasıtaya dönüşmeli. Aile, çocuğun yalnızca başarı karnesini değil, karakterini de takip etmelidir. Ve en önemlisi; yetişkin insan, kendi nefsini eğitmeye yeniden talip olmalıdır. Çünkü başkasını terbiye etmeye kalkışıp kendi nefsini muaf tutan her eğitim, sonunda bir çelişki üretir.

Hikmet, kalbi aydınlatır; *cehalet*, aklı kör eder. İyilik de kötülük de niyetle tartılır lakin hikmet tartı değil, terazidir. İki şeyin hükmü nettir: *Hikmet* meleklerin lisanı, *cehalet* şeytanın sükûtudur. İnsanın kurtuluşu, yalnızca daha çok şey bilmesinde aranamaz. Bildiğini yerine koymasında, bildiğiyle amel etmesinde, bildiği karşısında haddini bilmesinde aranır. Taassubun panzehri *tefekkür*, gafletin panzehri *tezekkür*dür. Cehaletin panzehiri yalnızca bilgi değil, *hikmet*tir. Hikmetin yolu ise insanın kendini merkeze koymaktan vazgeçmesiyle açılır. Zira insanın en tehlikeli cehaleti, kendi doğrularını mutlak sanmasıdır.

Kendi kanaatini putlaştıran insan, putperestliğin en modern biçimine düşer: Taştan yapılmış bir mabede değil, kendi zihninin mabedine secde eder. *Vahiy*, insanı bu puttan kurtarır. Ona tekrar tekrar şunu hatırlatır: *Sen* bilen değilsin yalnızca, sorumlusun. *Sen* sahip değil, emanetçisin. *Sen* hükmeden değil, hüküm altındasın. *Sen* yolun sahibi değil, yolcusun. Ve *sen*, nihayetinde kendini eğitmekle mükellef olan bir talebesin. *İşte yeni bir başlangıç noktası:* Çocuklarımızı, gençlerimizi, talebelerimizi, muallimlerimizi ve kendimizi yeniden talebe kılmak... Vahyin ve hakikatin önünde... En çok da kendi nefsimizin aynasında… Çünkü insan, kendini eğitmeye karar verdiğinde eğitim sistemi, yeniden insan yetiştirmeye başlar. O vakit bilgi hikmete yaklaşır. *Terakki* istikamete bağlanır, *telkin* yerini tefekküre bırakır ve taassup çözülür.

Cehaletin karanlığında büyüyen insan, kendi içine bir *kandil* yakar. Ve belki insanlığın azalan doluluk oranı da ancak o vakit yeniden artmaya başlar: *Kanı çekilen insanlığa, yeniden hikmetten hayat üflenince...*

Vesselam, veddua, velcehd…

Vahiyle Yeşermek

Rüstem AYILMAZDIR

Bismillahirrahmanirrahim.

Ölü toprağa yağmurla hayat veren, tekrar dirilten, soluk yüzleri canlandıran, umutsuza umut veren, çaresize çare olan, kendi bedenine sıkışana evrenin genişliğini veren, yavrusunu yitirene sabır veren, düşeni kaldıran, kapısına geleni kabul eden Mevla'mız elbette ki iman etmiş olanları vahyin terbiyesinden, tedrisatından mahrum bırakmayacaktır.

Vahyin terbiyesinden geçmeyen Müslümanların bir kısmı, İslam'a aykırı hareket edince onları dışarıdan ve içeriden gözlemleyenler; Karl Marx'ın "Din halkın afyonudur." sözüne veya başka sapkınların arkasına takılmış, din karşıtı bir girdabın içine girmiş oldular. Ya da atalarının dinine uyup Şamanist, Zerdüşt oldular.

Merhameti sonsuz olan sevgilimiz, bizi şeytana karşı uyanık bırakacaktır. Bakış açımızı her zaman ilahi nurun düsturuyla reglaj edecek, pusulamızı tek doğru, hiç şaşmaz hâle getirecektir.

Hak ile batılın savaşı, kıyamete kadar süreceğinden her iki tarafın da kendi tebaasını eğitecek eğitim modelleri vardır. Hakkın taraftarları vahye tabi olur. Vahye tabi olan eğitimde omurga aynıdır. Değişme olmaz. Sadece gelenekle birlikte ufak tefek değişimler olabilir. Batılın taraftarı şeytana tabidir. Beşerî eğitim modeli, bitpazarı gibidir. Ne ararsan bulursun. Nefse göre ideolojiler, hayat tarzları bulabilirsiniz.

Şeytanın mankurtları, insanları saptırmak için yüzlerce yıl üç vardiya çalıştı ve ihlaslı kullar hariç, çoğunluğu saptı ve başarılı da oldular.

Karl Marx'ın materyalist bir yaklaşımla dini, toplumsal koşulların ürünü olarak değerlendirmesi, milyonlarca insanı cehenneme sürükledi. F. Nictzsche, din ve ahlakı sert bir dille eleştirdi ve "Tanrı öldü." demesi, toplumları büyük çöküntüye sürükledi. Anarşizmin mimarlarındandır. Ve daha birçoğunu sayabiliriz.

Filozof saçmalıklarının esiri olduk. Onların deli saçması görüşlerini, hayat düsturu edindi insanla-

rın çoğu. Bu sapkın görüşler, Müslüman toplumlara dayatıldı, kafalar önce bulanıklaştırıldı, sonra sorgulama oldu. Ve en nihayetinde sapma gerçekleşti.

Vahyin terbiyesinden geçmeyen Müslümanların bir kısmı, İslam'a aykırı hareket edince onları dışarıdan ve içeriden gözlemleyenler; Karl Marx'ın "Din halkın afyonudur." sözüne veya başka sapkınların arkasına takılmış, din karşıtı bir girdabın içine girmiş oldular. Ya da atalarının dinine uyup Şamanist, Zerdüşt oldular.

Vahye tabi olan eğitim, Mezopotamya gibidir. Yılda 3-4 defa ürün alırsınız. Verimlidir. Sizi hüsrana uğratmaz. Allah'ın bereketi yağar üstünüze. Cahilî eğitim ise Sahra Çölü gibidir. Hatta Sahra Çölü'nde vaha bulunur ama bu beşerî eğitimde gölge bile bulamazsınız. Tabii ki beşerî eğitimin, fenni olarak katkısı vardır. Bizim asıl üzerinde durduğumuz, inanç ve ahlak temelli olandır.

Fıskın, fücurun, zulmün ve şirkin ayyuka çıktığı Arap toplumuna Allah, son peygamberi (sav) gönderdi. Tevhidi anlatan, onların ilahlarını, yaşam tarzlarını reddeden, kalplere ve akıllara hitap eden peygamberimiz, etrafında vahyin öğretileri ile ashabı, dünyanın en iyi, en ahlaklı insanları hâline getirdi. Evet, bunu yapan Rabbani yol ve peygamberî metottur.

Eğer eğitim vahye tabi olacaksa önce tevhit, kalbe nakşedilir. Önce ret, sonra tek ilaha teslimiyet… Bu gerçekleşmez ise boşa kürek çekilmiş olur. Düşünsenize, altınızda en iyi araba var. Hedefe ulaşmak istiyorsunuz ama size yanlış rota verilmiş. Bu arabanın saatte 250-300 km ile gitmesinin, konforlu olmasının size hiçbir faydası olmayacaktır. Ama rotanız doğru ise bir bineğiniz bile olsa hatta yalın ayak bile olsanız, yollarınız dikenli de olsa hiç önemli değil. Çünkü siz, doğru yola girmişsinizdir.

Hayatı anlamlandıran tevhit, düzene sokan Kur'an, sünnet, icma ve kıyas; yetişmek için uygun zemini oluşturur. Oluşan bu zemine tohum ekmek, bizlerin gayretiyle olacak şeylerdir. Doğru toprakta tohum yeşerir ve istediğiniz verimi alırsınız. Eğer bir yerlerde bir şeyler yanlış gidiyorsa öncelikle tevhit inancına bakılmalıdır.

Cennet ve cehennemin dünyadaki şubeleri tevhit okulu ve tağut okuludur. Vahyin gölgesinde eğitilmek belki de dünyanın en sade, en basit eğitimini içerir. Basit ama yolu meşakkatlidir. Ashabı hatırlayın. Mekke dönemi, tamamen eğitim alanı değil miydi? Tevhit, kalplere nakşedildi. Nebi (sav) almaları gereken her şey verdi. Ve sonrasında mücadele son nefeslere kadar devam etti.

Tevhidin, inancın, ahlakın, teslimiyetin, cesaretin, ferasetin, basiretin tohumları vahyin topraklarına atılır. Darü'n-Nedve'ye karşı Darü'l-Erkamları çoğaltmalıyız.

Rabbim, öncü nesiller yetiştirmemizi nasip etsin. Âmin.

Kadim Basiretten Modern Çağa: Vahiy Merkezli Pedagoji ve Beşerî Denge

Psk. İmren BÜYÜKÖZ

Bilimin baş döndürücü bir hızla geliştiği günümüzde, insanlık olarak zihinsel ve teknolojik açıdan zirve dönemlerimizden birini yaşıyoruz. Ancak bu ivme, beraberinde temel bir soruyu da getirmektedir: *Böylesine gelişmiş bir çağda, bağlarımızı hangi eğitim sistemiyle güçlü tutmalı ve önceliği hangi yöne vermeliyiz?* Bu soruya nitelikli bir cevap bulabilmek için, tarih boyunca devam etmiş eğitim yaklaşımlarını ve bunların varoluş amaçlarını doğru analiz etmek gerekir. Günümüzde bu anlamda öne çıkan iki gelenek mevcuttur: Tarih boyunca varlığını koruyan *vahiy kaynaklı eğitim* ve zamanla toplumsal ihtiyaçlara binaen şekillenen *beşerî eğitim*.

> ***İnsan zamanla varoluş gayesini dünyevi başarılara indirgediğinde vahiy merkezli eğitim, onun için tek başına bir anlam ifade etmemeye başlayabilir. Zira var olma gayesi "toplumda kabul görmek" veya "statü kazanmak" hâline geldiğinde bireyde oluşan yetersizlik duygusu veya aşağılık kompleksi, onu beşerî ilimlerde daha fazla derinleşmeye zorlar.***

Günümüzde tercih, daha çok beşerî eğitimden yana kullanılmaktadır. Bu tercihin arkasındaki psikolojik ve sosyolojik etmenleri anlamak için öncelikle her iki sistemin mahiyetini incelemek icap eder.

1. Vahiy Kaynaklı Eğitim Anlayışı

Vahiy kaynaklı eğitim, merkezine ilahi bildirimi yerleştiren, bütüncül bir yaklaşımdır. Bu sistem, insanı varoluşsal amacına uygun biçimde inşa etmeyi ve fıtratında var olan dengeyi korumayı hedefler.

- **Bütüncül olarak:** İnsanın ruhsal, ahlaki, zihinsel ve sosyal yönlerini bir bütün olarak ele alır. Doğuştan getirilen potansiyeli ve vicdanı bozmadan besleyerek *dünya ve ahiret dengesini* kurmayı amaçlar.

- **Hikmet odaklı bilgi anlayışı içerisindedir:** Bilgiyi salt bir veri veya metalardan biri olarak görmez; bilgiyi amaç değil, hakikate ulaştıran bir araç olarak konumlandırır. Bilgi, ancak hikmetle birleştiğinde sorumluluk doğuran bir nitelik kazanır. Bu yönüyle vahiy merkezli bilgi; güç ve itibar

elde etme aracından ziyade, adalet ve merhameti tesis eden bir vesiledir.

- **Pedagojik bir yöntemi vardır:** "Rol model ve yaşantı odaklı" bir metodolojiye sahiptir. Bilginin teoride kalması değil, bizzat hayatta temsil edilmesi (*yaşanması*) esastır.

Özetle: Vahiy kaynaklı eğitim, insanı sadece "ne bildiği" ile değil, "kim olduğu" ve "nasıl yaşadığı" ile değerlendiren; zihni bilgiyle, kalbi ise ahlak ve anlamla doyurmayı amaçlayan, pedagojik bir yaklaşımdır.

2. Beşerî Eğitim Anlayışı

Beşerî eğitim; insan aklına, tecrübesine ve dönemsel toplumsal ihtiyaçlara dayanan bir eğitim modelidir. Temel amacı, insanın dünya hayatında verimli, nitelikli ve toplumla uyumlu bir şekilde yaşamasını sağlamaktır.

Temel Amaçları ve Öne Çıkan Özellikleri

- **Bireysel Potansiyel ve Gelişim:** Bireyin yeteneklerini açığa çıkarmayı, toplumsal ve ekonomik fayda üretmeyi, aydınlanmayı ve maddi ilerlemeyi esas alır.
- **İnsan Merkezcilik:** Doğrudan insanı ve onun dünyevi ihtiyaçlarını merkeze koyar.
- **Akıl ve Bilim Odaklılık:** Referansını ampirik gözlem, akıl yürütme ve bilimsel metodolojiden alır.
- **Dünyevilik (Sekülerlik):** Eğitimin hedef ve sınırları, doğrudan dünya hayatıyla kısıtlıdır.
- **Dinamik ve Değişken Yapı:** Toplumsal, ekonomik ve teknolojik şartlar değiştikçe eğitimin hedefleri de yeniden biçimlenir.

3. Beşerî Eğitime Yönelişin Psikolojik ve Sosyolojik Arka Planı

İnsanın beşerî eğitim odaklı hareket etmesinin temelinde, *dünya merkezli bir yaşam algısı* yatmaktadır. Bu algıda birey, mevcudiyetini toplumsal kabul ve maddi ihtiyaçların karşılanması üzerinden tanımlar. Toplum içerisinde var olma arzusu ve gruptan geri kalma korkusu (sosyal dışlanma kaygısı), kişiyi beşerî eğitime daha fazla zaman ve enerji ayırmaya sevk eder.

İnsan zamanla varoluş gayesini dünyevi başarılara indirgediğinde vahiy merkezli eğitim, onun için tek başına bir anlam ifade etmemeye başlayabilir. Zira var olma gayesi "toplumda kabul görmek" veya "statü kazanmak" hâline geldiğinde bireyde oluşan yetersizlik duygusu veya *aşağılık kompleksi*, onu beşerî ilimlerde daha fazla derinleşmeye zorlar.

Sonuç ve Sentez

Aslında varoluş gayesini unutmamış bir birey, beşerî eğitimden kopmak yerine, *onu vahiy süzgeciyle yoğurarak* ele alır. Zihninde bulundurduğu Kur'an ve sünnet süzgeci sayesinde, beşerî eğitimin getirebileceği niteliksel aşınmalardan ve seküler yönelimlerden arınmış olur. Ancak beşerî ilimleri bu zihinsel süzgeçten geçirebilmek ve doğru bir denge kurabilmek, öncelikli olarak *vahiy merkezli eğitime esaslı bir şekilde vâkıf olmayı* gerektirmektedir. Buraya kadar iki eğitim sisteminden bahsettikten sonra *Ömer'in (ra.) beşerî ve dış kaynaklı bilgilerin olası zararlarına karşı ne kadar dikkatli olduğunu* ve bu konuda ümmeti nasıl uyardığını gösteren tarihî bir olayı sizlerle paylaşmak istiyorum. Tarihte yaşanmış bu bilgiyi ilk olarak ilahiyat okuduğum yıllarda bir hocamdan öğrenmiştim. Ardından «Acaba bu anlatı, oryantalist bir etkinin ürünü mü yoksa tarihî bir gerçeklik mi?" diyerek araştırmamı yaptıktan sonra, gönül rahatlığıyla sizlerle paylaşmaya karar verdim.

Ömer (ra.); ehlikitaba veya Sasani (Pers) kültürüne ait bazı metinlerin Arapçaya çevrildiğini ya da Müslümanlar arasında elden ele dolaştığını görünce derin bir endişeye kapılır. Çünkü o dönemde toplum, zihnî olarak Kur'an omurgasını ve inanç esaslarını henüz yeni inşa etmektedir. Kur'an ve sünnet süzgecinden geçirilmemiş bu tür yabancı metinlerin zihinleri bulandıracağından ve fıtratı zedeleyeceğinden korkarak Kur'an dışındaki bu fikrî ve tarihî metinlerin kontrolsüzce yayılmasını ve tercüme edilmesini engeller.

İlk Tercüme Faaliyeti ve Hâlid b. Yezîd

Ancak zamanla Emeviler döneminde halifelik hakkını kaybedip kendini tamamen ilme adayan *Hâlid b. Yezîd* -İslam düşünce tarihinin ilk mütercimi kabul edilir- farklı bir adım atar. İskenderiyeli Mısırlı rahip ve filozof *Stepanos (Marianos)* başta olmak üzere Mısırlı bilginleri Şam'a çağırır. Simya, tıp, astroloji ve felsefe kitaplarını Grekçe ve Kıpticeden Arapçaya çevirtir. Bu olay, Abbasiler dönemindeki meşhur *Beytü'l-Hikme* kurulmadan çok önce, *İslam dünyasındaki ilk kurumsal tercüme faaliyeti* olarak tarihe geçer. Hatta zamanında Ömer'in (ra.) toplumun zihin duruluğunu korumak adına tercümesini yasakladığı Perslere ait meşhur *Hudâynâme* kitabı da Hâlid b. Yezîd tarafından bu dönemde Arapçaya kazandırılır.

Fikrî Dönüşüm ve Mutezilenin Doğuşu

Hâlid b. Yezîd ile başlayan ve Emevi sarayına kadar giren bu felsefi, mantıki ve siyasi metinler; Müslüman düşünürlerin Hristiyan ilahiyatçılar, Zerdüştler ve Maniheistler ile girdikleri inanç tartışmalarında akılcı ve mantıki deliller kullanma ihtiyacını doğurur. İşte bu kitapların ve fikrî dönüşümün tam ortasında yer alan *Vâsıl b. Atâ*, hocası Hasan-ı Basrî'nin meclisinden ayrılarak *Mutezile* mezhebinin temellerini atar. Mutezile ekolü; büyük günah işleyenin durumu (*el-menzile beyne'l-menzileteyn*), Allah'ın sıfatları ve adalet ilkesi gibi itikadi konuları tartışırken sadece nakli (ayet ve hadisleri) değil; sistematik aklı, felsefi argümanları ve mantığı merkeze alır.

Çıkaracağımız Ders

Bugün sosyolojik ve psikolojik etkenlerle yöneldiğimiz beşerî eğitim ve dünyevi kitaplar karşısında, *Ömer'in (ra.) sergilediği o basiret ve dikkatle hareket etmeliyiz.* Beşerî ilimleri öğrenirken seküler bir bakış açısının içinde kaybolmamalı, dünyevi başarılar ile ahiret dengesini hassasiyetle korumalıyız. Zihnimizde güçlü bir Kur›an ve sünnet süzgeci oluşturmadan okuduğumuz her bilginin, zihnimizi ve kalbimizi bulandırabileceğini asla unutmamalıyız.

İsrail, Türkiye ve İbrahim Anlaşmalarının Çöküşü Sonrası Orta Doğu

Galip DALAY
22.08.2026
Al Jazeera
Çeviren: İsmail CEYLAN

Salı günü İsrail savaş uçakları, Suriye'nin kuzeybatısındaki Ebu el-Duhur hava üssüne saldırdı ve bu saldırı ABD, İngiltere, Birleşmiş Milletler ve bölge ülkeleri tarafından kınandı. İsrail hükûmeti ise bölgeye konuşlanması muhtemel Türk askeri nedeniyle bu saldırıyı gerçekleştirdiğini açıkladı. Daha sonraki bir röportajda, ABD'nin Türkiye büyükelçisi ve Suriye özel temsilcisi Tom Barrack, ABD'nin bu istihbaratı saldırıdan altı gün önce İsraillilerden aldığını söyledi. Ancak ABD istihbaratı bu iddiayı yalanladı. Bu olay, yalnızca Türkiye ve İsrail arasındaki dinamiklerdeki bir değişimi yansıtmakla kalmıyor, aynı zamanda İsrail'in artık merkezde olmadığı, bölgesel bir yeniden yapılanmanın da sinyalini veriyor.

> *İsrail, Suriye'de yaptıklarıyla sadece Türkiye ile değil, bölgesel ve uluslararası konsensüs ile de ters düşmektedir.*

Türkiye'nin Yanıtı

İsrail'in Suriye üssüne yaptığı saldırıyı bir provokasyon olarak gören Ankara, gerilimi tırmandırmaktan kaçındı ve bunun yerine krizden çıkış yolu sağladı. Sorunu kişiselleştirmek yerine; İsrail ile ABD arasında, İsrail ile bölgesel ve uluslararası toplum arasında bir mesele olarak çerçeveledi. Normalde, Türkiye ve İsrail arasında bir çatışmayı önleme mekanizması vardı. Ancak Barrack'ın röportajda belirttiği gibi; İsrail, Türkiye'yi saldırı konusunda uyarmadı, bu da askerî bir yanıtı tetikleyebilirdi.

ABD elçisi, bir çatışmayı önleme çağrısında bulundu fakat böyle bir girişim ancak ilgili taraflar bunu isterse etkili olabilir. Bu durumda, İsrail'in gerilimi azaltmayı amaçladığına dair hiçbir kanıt yok. Aslında İsrail'in saldırı hakkında ne Türkiye'yi ne de ABD'yi bilgilendirmesi -Başbakan Benjamin Netanyahu'nun seçim kampanyasını desteklemek için bir oyun- göz önüne alındığında gerilimin tırmandırılmasının kasıtlı bir eylem olduğu anlaşılıyor.

ABD'nin İran cephesinde dayattığı sakinliğin ardından, Netanyahu'nun İsrail seçimlerine doğru giderken Suriye, Lübnan veya Gazze gibi diğer cephelerde de gerilimi tırmandırmaya çalışması muhtemel. Türkiye için zor olan ise Netanyahu'nun tuzağına düşmekten kaçınmak ve bu tür saldırganlığın normalleşmesini önlemek olacaktır. Bu, Netanyahu'yu dizginlemek için ABD başkanı Donald Trump'ın doğrudan müdahalesini gerektirecektir. Gerçekten de üçlü bir çatışma önleme mekanizması ancak ABD'nin gerçek anlamda destek vermesiyle işe yarayabilir ve güvenilir olabilir.

Ancak İsrail'i önleyici bir mekanizma kurulsa bile Suriye'deki idari değişimin, Türkiye ve İsrail gerilimini tırmandıracağı gerçeğini değiştirmeyecektir. Uzun bir süre boyunca Türkiye'nin İsrail'e karşı hoşnutsuzluğunun özü, Filistin meselesiydi ve daha çok insani, kimlik ve dayanışma temelliydi. Fakat durum jeopolitik bir rekabete doğru evriliyor.

Bugün Ankara, İsrail'in Suriye'deki değişimi baltalama girişimlerinin ulusal güvenliği için doğrudan sonuçları olduğunu düşünüyor. Bu nedenle Türkiye artık İsrail'i yalnızca Filistin meselesi prizmasından görmüyor. Aksine İsrail'in bölgesel revizyonizminin kendi çıkarlarını tehdit ettiğini okuyor ve bunu giderek artan bir ulusal güvenlik sorunu olarak görüyor.

Suriye Konusunda Uluslararası Uzlaşma

Doğu Akdeniz'den Afrika Boynuzu'na ve Orta Doğu'ya kadar Türkiye ve İsrail'in politikaları, öncelikleri ve tehdit algıları çatışıyor. Suriye ise Türkiye ve İsrail'in bölgesel düzen vizyonlarının hesaplaşma noktası olabilir.

Ankara, güney komşusunun merkezîleşmiş, istikrarlı ve askerî olarak yetenekli olmasını istiyor. Buna karşılık İsrail; zayıf, parçalanmış ve askerî güçten yoksun bir Suriye istiyor. Ancak bu, sadece Türk ve İsrail vizyonları arasındaki bir çatışma değil. İsrail, Suriye konusunda bölgesel ve uluslararası uzlaşmayla ters düşüyor. ABD, İngiltere, Avrupa ve bölgesel devletlerin tamamı Şam'da merkezî ve istikrarlı bir hükûmeti destekledi. İronik bir şekilde, muhtemelen zayıf veya başarısız bir Suriye isteyen tek bölgesel devlet, İran'dır.

Herhangi bir egemen devlet gibi, Suriye'nin de bir ordusu olacak. İsrail, kendi güvenliğini sağlamanın tek yolunun komşu veya bölgesel devletlerini zayıf, parçalanmış ve askerî yetenekten yoksun tutmak olduğuna inanıyorsa bunun global politikalar ve uluslararası ekonomi açısından sürdürülebilir bir durum olmadığını görecektir.

Suriye devletinin zayıflatılması ve geçiş sürecinin başarısızlığı, devlet dışı aktörlere ve radikalizme yol açacak, bu da İsrail de dahil olmak üzere tüm bölge için kötü sonuçlara neden olacaktır. Nitekim komşu Lübnan, bir uyarı örneği olmalıdır. İsrail işgali ve Lübnan devletinin zayıflığı, Hizbullah'ın doğmasına ve güçlenmesine yol açmıştır.

İbrahim Anlaşmalarının Çöküşü Sonrası Orta Doğu

İsrail ve Türkiye'nin bölgesel düzen hakkındaki fikirleri de çatışıyor. Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan'ı bir araya getiren son Mekke Paktı, özünde İsrail karşıtı değil. Ancak İbrahim Anlaşmaları veya Hindistan-Orta Doğu-Avrupa Ekonomik Koridoru (IMEC) veya Hindistan, İsrail, Birleşik Arap Emirlikleri ve ABD arasındaki stratejik ortaklık olarak bilinen I2U2 gibi benzer girişimlerin öngördüğü düzenin başarısızlığını işaret eden bölgesel bir değişimi temsil ediyor.

İbrahimî bölgesel düzen vizyonu, ABD güvenlik şemsiyesi altında Arap-İsrail normalleşmesi ve iş birliğine dayanıyordu. İran'ın sert bir şekilde çevrelenmesi, Türkiye'nin yumuşak bir şekilde kontrolü ve Filistin meselesinin önemsizleştirilmesi de aynı vizyonun parçasıydı. Özünde bu İbrahimî vizyon, Arap devletleri ve onların ihtiyaç ve önceliklerinden çok İsrail ve bölgesel normalleşmesiyle ilgiliydi. Ancak saldırgan ve revizyonist politikalarıyla İsrail, bölgesel izolasyon olasılığını derinleştirmiş, herhangi bir normalleşmenin maliyetini artırmış ve bu İbrahimî -veya İsrail merkezli- bölgesel düzen vizyonunu sabote etmiştir.

İsrail revizyonizmi, yalnızca İsrail ile diğer büyük bölgesel devletler arasında bir ayrılık yaratmakla kalmıyor, aynı zamanda bölgesel yeniden düzenleme konusunda İsrail ile ABD arasındaki uçurumu da ortaya koyuyor.

İsrail, Mekke Paktı'na karşı çıkarken Trump bunu, muhtemelen bölgesel müttefikleriyle sorumluluk paylaşımı stratejisiyle uyumlu ve daha fazla bölgesel meşruiyet ve kabul gören bir anlaşma olarak görerek övdü. ABD'nin pozisyonu, Washington'ın bölgesel vizyonunun yeniden ayarlanmasını da yansıtıyor olabilir.

Son on yılda ABD, İsrail ve Arap-Körfez devletlerine dayalı bir bölgesel düzen oluşturmak için büyük yatırımlar yaptı. Ancak bu, esasen bölgesel düzen için İsrail merkezli bir projeydi. Bu vizyon artık sürdürülebilir değildir ve çöküşünden en çok sorumlu olacak olan, İsrail'in kendisidir.

Liderlik Krizi ve Sosyal Medyanın Etkisi: Fenomen Hastalığı

Dr. Hüseyin DURMAZ

Türkiye'de liderlik açlığının, özellikle Müslüman topluluklarda hem tarihsel hem de sosyolojik bir sorun olduğu, uzun zamandır gözlemleniyor. Bu durum, modern dönemde sosyal medyanın etkisiyle daha görünür hâle geldi. Sosyal medya, az bilgiyle bile bireyleri hızla popülerleştirebiliyor ve bu kişiler toplum tarafından bilgi ve uzmanlıklarının ötesinde bir role soyunduruluyor. Kitleler, bir lider arayışı içinde, bu kişilere abartılı bir anlam yüklüyor ve beklentilerini sürekli artırıyor.

Fenomen Hastalığı: Lider ve Kitlenin Karşılıklı İlişkisi

Kitle Perspektifi

Sosyal medya kullanıcıları, özellikle bilgiye hızlı erişim ihtiyacı ve otoriteye olan açlık nedeniyle fenomenleri "her şeyi bilen" kişiler olarak algılayabiliyor. Bu durum, bireylerin eleştirel düşünce geliştirememesi ve liderlere bağımlı hâle gelmesiyle sonuçlanıyor. Kitleler, sorgulamadan takip ettikleri fenomenlerden, her konuda çözüm bekliyor.

Lider Perspektifi

Lider konumuna gelen birey, başlangıçta iyi niyetle hareket etse de aldığı sürekli onay ve iltifat sayesinde kendini her konuda yetkin görmeye başlıyor. Bu süreçte;

- "Bilmiyorum" deme cesareti kayboluyor.
- Kitleler tarafından gelen ilgi ve sorular, lideri her konuda görüş bildirme zorunluluğuna itiyor.
- Sonunda lider, uzmanlık alanlarının dışında da konuşarak kitleyi yanlış yönlendirme tehlikesi yaratıyor.

Fenomen Hastalığının Davranış Kalıpları

Sosyal medyada ortaya çıkan fenomenlerin davranışları, zamanla tek tip bir yapıya dönüşüyor:

- **Başlangıçta Samimiyet:** Fenomenler, genellikle özgün ve samimi mesajlarla öne çıkıyor.
- **Popülerlik Baskısı:** Popülerliğin artmasıyla sürekli içerik üretme ve her konuda görüş bildirme zorunluluğu hissediliyor.
- **Tekrarlayan Söylemler:** Zamanla kendi özgünlüklerini kaybederek klişe ve yüzeysel söy

İslami anlamda fenomenleşen kişilerin, başlangıçta samimi çabalarla ortaya çıktığı ancak zamanla bir "fenomen hastalığına" yakalandığı sıkça gözleniyor. Bu kişiler, sosyal medyada oluşturdukları popülerliğin etkisiyle İslam'a dair her konuda yetkin oldukları yanılgısına düşebiliyor. Oysa İslam, ilme ve uzmanlaşmaya büyük önem verir. Bilgi eksikliği durumunda "Bilmiyorum." demek, İslami bir erdemdir.

lemlere yöneliyorlar.

- **Kendi Gerçeğini Kaybetme:** Fenomen hem kendi hem de takipçileri tarafından "her şeyi bilen" kişi olarak görülmeye başlıyor ve bu durum, kendi gerçekliğini kaybetmesine yol açıyor.

Çözüm Önerileri

1. **Kitle İçin: Eleştirel Düşünce ve Sorumlu Takipçilik**

- Kitlelerin, liderleri ve fenomenleri her konuda otorite olarak görmemesi için, eleştirel düşünce yeteneği geliştirilmelidir.

- Özellikle İslami çerçevede, bireylerin "her şeyi bilen" figürlere körü körüne bağlanmaması, ilkelere sadık kalması teşvik edilmelidir.

2. **Lider İçin: Bilgi ve Yetkinlik Sınırlarının Farkında Olma**

- Lider veya fenomen konumundaki kişiler, bilgi sınırlarını bilerek "Bilmiyorum." deme cesareti göstermelidir.

- Sosyal medya popülerliğinin, gerçek yetkinliği ve entelektüel derinliği yansıtmadığı sürekli vurgulanmalıdır.

3. Sosyal Medya Algısını Yeniden İnşa Etmek

- Sosyal medya fenomenliği, bir bilgi otoritesi olmaktan çok, bir aracılık platformu olarak algılanmalıdır.

- Takipçi kitlelere, fenomenlerin uzmanlık alanları dışında söylediklerinin yalnızca bir görüş olduğu anlatılmalıdır.

Türkiye'de İslami Fenomenler

İslami anlamda fenomenleşen kişilerin, başlangıçta samimi çabalarla ortaya çıktığı ancak zamanla bir "fenomen hastalığına" yakalandığı sıkça gözleniyor. Bu kişiler, sosyal medyada oluşturdukları popülerliğin etkisiyle İslam'a dair her konuda yetkin oldukları yanılgısına düşebiliyor. Oysa İslam, ilme ve uzmanlaşmaya büyük önem verir. Bilgi eksikliği durumunda "Bilmiyorum." demek, İslami bir erdemdir.

Sonuç

Bu analiz hem liderlerin hem de kitlelerin zihniyetlerini değiştirmeye yönelik adımlar atılması gerektiğini ortaya koyuyor. Fenomen hastalığından korunmak ve bireylerin daha sağlıklı bir liderlik algısına kavuşması için eleştirel düşünce, sınırların farkında olma ve sosyal medyanın etkilerini doğru anlama, temel unsurlar olarak öne çıkıyor. Bu farkındalıkla hem bireysel hem de toplumsal düzeyde daha bilinçli bir liderlik ve takip ilişkisi inşa edilebilir.

Konjonktüre Kurban Olmak

Taşkın ÖNEL

İslam tarihinin uzun geçmişinde, iktidar sahiplerinin adaletten uzaklaşarak keyfî yönetimlerine bigâne kalarak konfor alanlarını korumaya çalışan vüzera, ulema, meşayih hep olmuştur. Bunların sayıları öyle azımsanacak gibi de değildir. Kimileri iktidar sahiplerinin kendilerine bulaşmamalarının ardına saklanarak başkalarının acısını görmezden gelmiş, umursamaz tavırlar takınmıştır. Kimileri az menfaatler karşılığında sessiz kalmayı, kendi çıkarları için daha faydalı görmüşlerdir. Kimileri ise aymaz kişilikleriyle başkalarını umursamamış, hayatlarını gönüllerince yaşama yolunu seçmişlerdir. Her güruhun, her bireyin ayrı bir seçimi ve tutumu olmuştur.

> ***İktidarı, gücü, devleti kutsayanlar, kendilerini adaletsizliğin pençeleri arasında bulmuşlardır. İlk zamanlar, bu durumdan rahatsızlık duyanlar, bir müddet sonra mevcut duruma alışmaya, bunu benimsemeye hatta abartmaya başlarlar. Bu durum neredeyse bir teamül hâline gelmiş ve bundan korunmak çok zor bir hâl almıştır. İnanç, kanun ya da vicdan gibi otokontrol mekanizmalarının olmaması, yöneticinin ve yönetimin adaletten uzaklaşmasını kolaylaştırır ve hızlandırır.***

Tarih sahnesinde vücut bulmuş devletlerin millî veya dinî hüviyetleri olsun, fark etmez, iktidarın büyülü gücünü eline geçirenler, bütün ulvi değerleri unutup arzularının peşine takılırlar. Seçilene, atanana ya da sıra kendisine gelene kadar farklı kişilik özellikleri sergileyen, çoğunluğun hoşuna giden vaatlerde bulunan ya da kitlelerin umudu olan niceleri, iktidar olduktan sonra bu durumu ya da buna benzerlerini yaşamış ve sergilemişlerdir. Bunun olması neredeyse zorunlu olacak derecede bir realitedir. Kur'an'da, tarih kitaplarında gücün büyüsüne kapılıp adaletsizliği, keyfiliği seçenlerin örnekleri çokça vardır. İktidarın bu gücünden, büyüsünden kendilerini koruyabilenler elbette vardır ama sayıları yok denecek kadar azdır. Bunların da ömürleri çok uzun olmamıştır. Güç müptelası belasına

kapılmış harisler tarafından bir şekilde ya bertaraf edilmiş ya da isteklerini yerine getirtebilecekleri bir kıvama getirmişlerdir.

İktidarı, gücü, devleti kutsayanlar, kendilerini adaletsizliğin pençeleri arasında bulmuşlardır. İlk zamanlar, bu durumdan rahatsızlık duyanlar, bir müddet sonra mevcut duruma alışmaya, bunu benimsemeye hatta abartmaya başlarlar. Bu durum neredeyse bir teamül hâline gelmiş ve bundan korunmak çok zor bir hâl almıştır. İnanç, kanun ya da vicdan gibi otokontrol mekanizmalarının olmaması, yöneticinin ve yönetimin adaletten uzaklaşmasını kolaylaştırır ve hızlandırır. Hele bir de etrafta hakikatin üstünü örten, zalimi alkışlayan, pohpohlayan bir ayak takımı da varsa işte o zaman mutlu bir azınlık dışında, yönetimden memnun olan, mutlu ve rahat bir yaşam süren kimseyi bulmak mümkün olmaz. İktidar sahibinin yanlışların görülmediği hatta bu yanlışların dahi doğru olarak gösterildiği bir ortamda yöneticiler, kendilerini en doğru olarak görmeye ve başkalarının fikirlerini dinlememeye başlar. En ufak bir eleştiriye dahi tahammül edemez olurlar.

Dost meclislerinde ya da hitap edilen kalabalık kitlelerin önünde adalet, vicdan, refah nutukları atılır; hamaset edebiyatları yapılır; Hz. Ömer'i, hata yaptığında eğri kılıcıyla düzelteceğini söyleyen sahabenin mevzusu misal olarak anlatılır. Ancak kendilerine hakkı haykırmak isteyen, bazı konularda hata yaptıklarını söyleyen kişiler, durumlar, olaylar ile karşılaştıklarında tüm bu söylenenlerin bir edebiyat olduğu açıkça görülmektedir zira bu tarz eleştirilere hiçbir şekilde tahammülleri olmadığını hemen gösterirler. Eleştirenler, doğru olduğunu düşündüklerini söyleyenler büyük bir gazap ile karşılanır ve tez zamanda derdest edilir, hadleri bildirilir ve akıllanmaları sağlanır. Buna rağmen akıllanmayan olursa onlar bir kez daha evvela tedip edilir, bilahare tekrar derdest edilir, kamuoyu önünde itibarları düşürülür, hakların-

da henüz verilmiş bir karar olmasa da suçlu olarak ilan edilir. İktidar sahiplerinin çevresini kuşatan ve hakikat üzerini âdeta bir kâbus gibi örten ayak takımı da bu eğri kılıç sahiplerinin üzerlerine, avına acımasızca saldıran vahşi bir hayvan timsali saldırırlar, onları suçlarlar hatta gerekirse yalan haberler bile üretirler. Bunları öyle bir hâle getirirler ki halk nezdinde hiçbir inandırıcılıkları, itibarları kalmaz. İddialar ortaya atıldığı andan itibaren itibar suikastına kurban edilirler ve sanki toplumun en büyük suçluları bunlarmış gibi muamele görürler. Böylece iktidar sahipleri iktidarlarını daha muhkem kaleler içinde tutmaya muvaffak olurlar, benzer niyetleri olanların gözleri korkutulur ve sindirilir. Durumları ibret-i âlem olsun diye de her türlü mecrada bunları durmadan gündeme getirirler ki benzer durumların önüne geçilsin. Nasrettin Hoca misali, çocuğu testiyi kırmadan önce döverler ki testi kırıldıktan sonra azarlamak zorunda kalmasınlar zaten testi kırıldıktan sonra da azarlamanın pek bir kıymeti olmuyor.

Vallahi sırf hakkı haykırdıkları için dün de bugün de baskı görenler, Allah'a verdikleri sözlerini yerine getirmeye çalışıyorlar. Fakat bunların hak mücadelesinde onları yalnız bırakanların hâlleri, Allah'a kalmıştır. Umulur ki Allah, kalplere hakikat sevgisi yerleştirir de sırf söylediklerinden dolayı baskı ve zulüm gören Müslüman kardeşlerine bir kelimeyle dahi olsa sahip çıkarlar.

Güç sahipleri, etraflarındaki ayak takımları, şakşakçılar vazifelerini bihakkın yerine getiriyorlar. Peki, her fırsatta selef âlimlerinin zulüm, adaletsizlik karşısında sessiz kalmadıklarını, gerekirse bu uğurda bedel ödediklerini dillerinden düşürmeyen insaf sahipleri neden sessizliğe bürünmeyi tercih ederler ki? Hakkı haykırdıkları için baskı gören, zindanlara atılan, işkence gören hatta şehit edilenlerin anlattıkları, haykırdıkları hiçbir şey yok mu? Zulmün ilelebet abat olmayacağı, ömürlerin zulme sessiz kalmak için yeterince uzun olmadığı, mazlumların ahının yerle yeksen olmayacağı, din günü sahibi tarafından bu ahların yükseltileceği bilinmiyor mu da haksızlıklar karşısında lal kesilir irfan ve vicdan sahipleri? Kendileriyle aynı doğrultuda düşünmedikleri yahut aynı çizgide ilerlemedikleri için mi haksızlığa uğrayanlar için tek bir kelime edilmiyor? Acaba yüreklerin bir köşesine sinmiş bir korku mu yeşermeye başladı da bu durum karşısında sessizlik tercih ediliyor? Hayatlara egemen olmaya başlayan konfor, hak neferlerini de mi ele geçirdi ya da mallar, evlatlar, ticaretler mi tatlı gelmeye başladı?

Vallahi sırf hakkı haykırdıkları için dün de bugün de baskı görenler, Allah'a verdikleri sözlerini yerine getirmeye çalışıyorlar. Fakat bunların hak mücadelesinde onları yalnız bırakanların hâlleri, Allah'a kalmıştır. Umulur ki Allah, kalplere hakikat sevgisi yerleştirir de sırf söylediklerinden dolayı baskı ve zulüm gören Müslüman kardeşlerine bir kelimeyle dahi olsa sahip çıkarlar.

Korkmak, dünyaperestlerin işidir, hak âşıklarının değil. Çünkü hak âşıkları bilirler ki zalim ne kadar zalim olsa da cürmü kadar yer yakacaktır ve zulmü kıyamete kadar sürmeyecektir ve Allah (cc) hakkı haykıranları, hakkı haykıranlara arka çıkanları ya bu dünyada muzaffer kılacak ya da öbür dünyada mükâfatlandıracaktır. Bu onun asla değişmeyecek olan vaadidir ve bizler biliriz ki Allah vaadinden asla dönmez.

"(Ey Muhammed,) Allah'ı sakın zulmedenlerin yapmakta olduklarından gafil sanma, onları yalnızca gözlerin dehşetle belireceği bir güne ertelemektedir" (İbrahim, 42).

Vakitsiz Ölen Kuşlar

Rüveyde Bera PALA

"Acaba!" diyorum, insanlar ölümle nasıl baş edebiliyorlar?

Sıkça esen rüzgârın alaşağı ettiği nefisler, gamsız kalabilmenin yolunu nasıl buluyorlar?

Nedametsiz gürültüler, nasıl oluyor da yolunu kaybettirmiyor kişiye?

Yorulunca pes etmek, hangi inancın lügatinde yazıyor?

Ve yoğun sıkıntılar, niçin ruhları diriltmeye yaramıyor?

Kişi, dünyaya karıştığında birtakım gerçekler yüzsüzce kendini göstermeye başlar. Her gün yılmadan öten çalar saatler, itici bir tavırla dürter sahibini. Nefsini kuyulara hapsetmiş insanlığa; renklerin, yıldızların ve toprağın farkına vardırmak, ancak bu yolla mümkündür. Gün olur, yüzüne vuran güneş, bir anlam ifade etmez. Gürültüyle kavga eden bulutların hırçınlığı, varlığı kesinleşmiş o günü hatırlatmaz. Nisyan bağları öyle sağlamlaşır ki neyi ihmal ettiğini, neyi yok saydığını bilemez insan. Uyandırıcı güçlerin tamamını siler hafızasından. Neticede geriye silik anlarla dolu, paspal bir akıl kalır.

Malumdur ki gücün terk ettiği bir bedende yorgunluk peyda olur. Gürültüler bir şey ifade etmez hâle geldiğinde kişinin şahsi ölümü gerçekleşir. Duyularını yitirip yalnızca *sisli neşeleri dikizler* durur. Önüne çıkan kavisli yollar bedenini bertaraf ederken öylece izlemenin acziyetine bürünür. Çokluğun nefes nefese yetişmeye çalıştığı kavisli yollara atmaktan alıkoyamaz kendini. O, meşhur olana dâhil olmanın keyfiyle sarhoş olurken azınlığa gösterilen rahmetten mahrum kalır. Hakikati parçalayıp her parçasını farklı kılıflara sokmaya çalışanlardan biri olur. Ekâbir olma yolunda ilerleyen herkes gibi, *aklının zekâtını vermeyip hevasına köle olmayı* tercih eder. Neticede görüp de sakladığı her şey, haşr mahkemesinin kurulduğu günde açığa çıkar.

İnsan bazen vakitsiz öten kuşlara doğrultulan sapan kadar acımasız olabiliyor. İlgisini cezbetmeyen ve şımarıklığını artırmayan her şeyi yok etmeye meyilli bir yaratığa dönüşüyor. Farklı fıtratlara

tahammül edemiyor ve başvurduğu ilk yol, her daim, yok etmek oluyor. Pinekleyecek yer arayan bir sineği yok ediyor. *Tefekkür denizine davet eden yağmurları,* bedenini muhafaza ederek yok ediyor. Anlayış gerektiren olaylarda üste çıkmayı yücelik kabul edip muhabbeti ve hoşgörüyü yok ediyor. Beklenmedik anlarda biriktirip kustuğu sözlerle güveni, sevgiyi, hatıraları, yaşanmışlık barındıran tüm yılları yok ediyor. Uykunun kollarından kopamayıp gündüzü, karanlığın içine hevesinin öncülük ettiği her şeyi sığdırarak geceyi yok ediyor. Hülasa insan hiçbir şeyden sağ çıkamıyor. Ya beğenisinin öncülüğünde hareket ederek ruhunun kirini korumak için faydasız (!) olan her şeyi yok ediyor ya da yok etmeye güç yetiremediği şeylerin gölgesinde yaşamayı beceremeyip yok oluyor.

İnsan yok olmadığı sürece yok sayamaz. Bedeninin zilleti ruhunun çukurlarına indiği vakit; içi, güzellikleri alaşağı etmeye ayarlanır. Kendinde olmayan sırları etrafında görmeye katlanamaz çünkü. Hikmetine erişemediği, hurda olarak gördüğü tazeliklerin tadına varamadığı için ezilir de ezilir. Elde etme arzusunun o sonu görünmeyen uçurumuna düşer ve zemine çakılana dek akıllanmaz. Sonunda her şeyden çok varmak istediği o zirve, firavunun dibini boyladığı denizin ötesine geçemez.

Yolunda gitmeyen her şey, insanın içindeki baş edemediği kuytular ve yıkamadığı duvarlar sebebiyledir. Yapışması ve serbest bırakması gereken şeylerin ayırdına varamadığından ömrü boyunca emeklemenin ötesine geçemez. Sürüp giden yıllar yalnızca attığı küçük adımları büyütmekle geçer. "Başardım!" demenin kolaylığına bürünür. Zorluklar ve ardında sakladığı mükâfatlar da her vakit olduğu gibi taliplerini bekler durur.

Ölümle baş etmek, yaşamayı bilmekle;
gamsız kalabilmek, rüzgârın içindeki nefis rahmeti görebilmekle;
yolunu kaybetmemek, gürültüleri duyumsamakla;
pes etmemek, sürekli yorulmakla;
dirilmek, sıkıntı sahibi olmakla mümkün.

Hülasa bizler, kuşların vakitsiz ötüşünü değil de vakitsiz ölümünü görebilsek belki ruhumuzun yaraları *müstesna bir deva* bulur.

Kur'an ve Psikoloji Işığında Stres Yönetimi Üzerine Bütüncül Bir Yaklaşım - VI

Psk. İmren BÜYÜKÖZ

Tip 5: Gözlemci/Araştırmacı

Sağlıksız Tip 5 Karakterinin Stres Tepkisi

Sağlıksız bir Tip 5, stresör dayanılmaz hale geldiğinde önce aşırı izolasyona çekilir. Bu da yetmediğinde zihinsel olarak çökerek Tip 7'nin yüzeysel kaçış noktalarına sığınır:

- **Aşırı İzolasyon ve Aşırı Biriktirme:** Stresör karşısında kendini dış dünyaya tamamen kapatır. İnsanlardan uzaklaşır, duygusal bağları keser ve enerjisini/bilgisini saplantılı bir şekilde saklamaya çalışır. "Hiç kimseye ve hiçbir şeye ihtiyacım yok" tavrına bürünür.
- **Karmaşık Zihinsel Sıçramalar Yaşar (Tip 7 Çözülmesi):** Normalde odaklanmış, derinlemesine araştıran zihni dağılır. Stresörün oluşturduğu anksiyeteden kaçmak için fikirden fikre, konudan konuya atlar. Hiçbir şeyde derinleşemez, zihni darmadağınık hale gelir.
- **Dürtüsel Kaçışlar ve Uyaran Arayışı:** Stresörün oluşturduğu içsel boşluğu uyuşturmak için dürtüsel davranışlar sergilemeye başlar. Saatlerce internette rastgele konularda kaybolmak, kesintisiz oyun oynamak, aşırı yemek yemek veya bağımlılıklara sığınmak gibi yüzeysel kaçışlar arar.
- **Gerçeklikten Kopuş ve Kötümserlik:** Çözemediği problem karşısında nihilist (hiççi) bir tutum takınır. Dünyayı ve insanları tamamen mantıksız, anlamsız ve düşmanca görerek paranoyak düşüncelere veya teorilere sürüklenebilir.

Sağlıklı Tip 5 Karakterinin Stres Tepkisi

Sağlıklı bir Tip 5, stresör karşısında sadece zihninde analiz yapıp beklemek yerine, bilgisini sahada eyleme dönüştürür:

- **Zihinden Eyleme Geçiş:** Stres anında felç olmak yerine topladığı bilgiyi kararlılıkla uygular. Sadece teoride kalmaz; "Durumu analiz ettim, şimdi kontrolü ele alıp bu sorunu çözeceğim" diyerek özgüvenle adım atar.
- **Net Sınırlar ve Doğrudan İletişim:** Kaynakları veya zamanı tehdit edildiğinde pasif bir şekilde geri çekilmez. Karşı tarafa net, kararlı ve doğrudan sınırlar çizer. Ne istediğini ve neye ihtiyacı olduğunu açıkça ifade eder.
- **Baskı Altında Liderlik:** Kriz anlarında soğukkanlılığını korur. Zihinsel netliğini, çevresin-

deki insanları organize etmek ve mantıklı stratejilerle krizi yönetmek için kullanır.

- **Kendi Alanını ve Gücünü Sahiplenme:** Yetersizlik hissini aşmıştır. Kendine güvenerek, kriz ortamında inisiyatif alır ve sorumluluk üstlenmekten çekinmez.

Sağlıksız Tip 5'in Sınav Stresi Tepkisi

- Sağlıksız Tip 5, yetersizlik korkusu zirve yaptığında eyleme geçmekte felç olur; zihni dağılır ve gerçeklerden kaçmaya başlar:

- Sınava az zaman kalmışken "henüz yeterince bilgiye sahip değilim" hissiyle tek bir detayda veya kaynakta takılı kalır. Konuyu tam bitiremediğini düşündüğü için soru çözmeye geçmeye cesaret edemez, sürekli yeni notlar ve kitaplar biriktirir.

- Odaklanması gereken tek bir ders varken zihni darmadağın olur. Bir dersin notlarına bakar, panikleyip diğer dersin kitabını açar, oradan bir videoya geçer. Hiçbir konuyu derinlemesine bitiremez, zihinsel bir kaos yaşar.

- Sınav stresi dayanılmaz boyuta geldiğinde kendini odasına kapatır, telefonlarını kapatır ve insanlarla iletişimi tamamen keser. Ancak masaya oturup çalışmak yerine zihnini uyuşturmak için saatlerce Wikipedia'da sınavla ilgisiz konuları okur, oyun oynar veya forumlarda kaybolur.

- Başarısızlık ihtimali kesinleştiğinde savunma mekanizması olarak durumu değersizleştirir: Yadsıma yaşar "Zaten bu sınav sistemi tamamen anlamsız", "Bu bilgilerin gerçek hayatta hiçbir karşılığı yok" diyerek sınava girmeyi veya çalışmayı tamamen reddeder.

Sağlıklı Tip 5'in Sınav Stresi Tepkisi

- Sağlıklı Tip 5, sınav baskısı karşısında sadece teorik notlar arasında kaybolmak yerine bilgiyi eyleme dökerek kontrolü ele alır:

- Sadece müfredatı ezberlemekle kalmaz; "Bu sınavda benden tam olarak ne isteniyor?" analizini yapar ve stratejik bir ders çalışma planı

hazırlar. Belirlediği programa disiplinle ve kararlılıkla uyar.

- Çalışma saatlerini korumak için çevresine doğrudan sınırlar koyar. «Şu saatler arasında odaklanmam gerekiyor, sınavdan sonra konuşabiliriz» diyerek zamanını ve zihinsel enerjisini korur.

- Sadece okumakla yetinmez, çözümlü soruların ve denemelerin üzerine cesaretle gider. Zorlandığı konulardan kaçmak yerine onların üzerine yürür (Tip 8 cesareti).

- Gerektiğinde bilgi birikimini saklamak yerine arkadaşlarına karmaşık konuları soğukkanlılıkla ve net bir şekilde açıklar, kriz anında gruptaki panik havasını rasyonel aklıyla yatıştırır.

Tip 6: Sadık Dost/Sorgulayıcı

Sağlıksız Tip 6 Karakterinin Stres Tepkisi

Sağlıksız veya yoğun baskı altındaki bir Tip 6, güvenlik duvarlarının yıkıldığını hissettiğinde derin bir paranoya ve savunma mekanizması geliştirir:

- **Aşırı Şüphecilik ve Paranoya:** Stresörün kaynağını sadece bir durum olarak görmez; çevresindeki insanların gizli niyetleri olduğunu, kendisine tuzak kurulduğunu veya ihanete uğrayacağını düşünmeye başlar.

- **İmaj Kurtarma ve Saldırganlaşma:** Kendi yetersizliğinin veya korkusunun fark edilmesinden dehşete düşer. Dışarıya «her şeyi kontrol edebilen, çok güçlü ve meşgul» bir imaj çizmeye çalışır. Korkusunu aşırı hırs, küstahlık veya sertlik arkasına saklar.

- **Suçlama ve Bütünlüğü Bozma:** Kendi hatalarını kabul etmek yerine başarısızlık ihtimalini başkalarına yükler. Güven duymadığı kişileri hedef gösterir, çevresinde "biz ve onlar" kutuplaşması yaratır.

- **Tükenmişlik ve Panik Eylemleri:** Aşırı tedbir alma ve sürekli tehlike arama isteği zihnini tüketir. Sonunda mantıklı düşünme yetisini kaybedip panikle ani, yıkıcı kararlar alabilir veya tamamen savunmacı bir agresifliğe bürünür.

Sağlıklı Tip 6 Karakterinin Stres Tepkisi

Sağlıklı bir Tip 6, kriz ve stresör karşısında felaket senaryolarının esiri olmak yerine zihnini sakinleştirmeyi başarır:

- **İçsel Zihinsel Sakinlik:** Stresör belirdiğinde zihni hemen "En kötü ne olabilir?" döngüsüne girse de bu düşüncelere kapılmaz. Tip 9'un içsel huzurunu ödünç alarak nefes alır, panik yapmadan durumu akışına bırakabilir.

- **Güven ve Kendine İnanma:** Dışarıdan bir otoritenin veya rehberin onayına ihtiyaç duymadan kendi kararlarına ve kriz çözme yeteneğine güvenir.

- **Geniş Bakış Açısı ve Kabul:** Stresörün getirdiği belirsizlikle savaşmak yerine onu hayatın doğal bir parçası olarak kabul eder. Aşırı tepki vermek yerine yapıcı ve uzlaşmacı yollar arar.

- **Kolektif Dayanışma:** Kendi kaygısına gömülmek yerine çevresindeki insanlara güven verir, onları sakinleştirir ve kriz anında birleştirici bir rol üstlenir.

Sağlıksız Tip 6'nın Sınav Stresi Tepkisi

- Sınav stresi arttıkça derin bir paranoyaya ve savunmacı bir imaj savaşına girer:

- Sınav sistemine, öğretmenlere veya çalışma arkadaşlarına karşı aşırı güvensizlik duyar. "Öğretmen bilerek zor konuları vurgulamıyor", "Arkadaşlarım benden not gizliyor" veya "Bu sınavda kesin bir hile dönecek" gibi senaryolar üreterek enerjisini bunlara harcar.

- İçten içe başarısız olmaktan ve rezil olmaktan dehşete düşer. Bu korkuyu bastırmak için dışarıya «Çok rahatım, zaten her şeyi hallettim, harika gidiyorum» imajı çizer. Kendi korkusunu kibirli ve ukala bir tutumla gizlemeye çalışır.

- Sınavda çıkabilecek en küçük detayı bile

kaçırmamak için onlarca farklı kaynağı aynı anda bitirmeye çalışır. Bu aşırı kontrol ve tedbir arayışı zihnini öyle bir tüketir ki sınav gününe uykusuz, tükenmiş ve zihinsel olarak çökmüş halde girer.

- Deneme sınavı kötü geçtiğinde hatayı kendinde veya eksiklerinde aramak yerine, "Soru hatalıydı", "Sınav salonu çok gürültülüydü" diyerek suçu dışarı atar. Panik anında sınavı yarıda bırakmak veya başvuruyu iptal etmek gibi yıkıcı, ani kararlar alabilir.

Sağlıklı Tip 6'nın Sınav Stresi Tepkisi (Tip 9 Entegrasyonu)

- Sınav yaklaştıkça zihninde beliren felaket senaryolarını fark eder ancak onların kendisini felç etmesine izin vermez:

- Sınava dair "Acayip zor sorarlarsa?", "Kaydırma yaparsam?" gibi ihtimaller aklına gelse de Tip 9'un kabullenici ve sakin enerjisini devreye sokar. "Gerekli hazırlığı yapıyorum, kontrolüm dışındaki şeyleri dert etmenin anlamı yok" diyerek zihnini yatıştırır.

- Sürekli başkalarından "Sence kazanır mıyım?", "Bu notlar yeterli mi?" gibi onaylar aramak yerine kendi çalışma temposuna ve bilgisine güvenir.

- Sınav müfredatını rasyonel parçalara böler. Kaygıya kapılmadan, panik yapmadan adım adım planını uygular.

- Sınav grubu arkadaşları paniklediğinde, rasyonel ve yapıcı aklıyla onları da sakinleştirir; "Sakin olun, ne yapacağımızı biliyoruz" diyerek gruba güven verir.

Tip 7: Maceracı/Coşkulu

Sağlıksız Tip 7 Karakterinin Stres Tepkisi

Sağlıksız veya köşeye sıkışmış bir Tip 7, kaçış yolları tıkandığında ve stresör kaçınılmaz hale geldiğinde neşeli maskesini tamamen kaybeder:

- **Sertlik, Mükemmeliyetçilik ve Öfke:** Esnek ve rahat tavrı bir anda kaybolur. Aşırı kuralcı, eleştirel, tahammülsüz ve yargılayıcı bir tutuma bürünür. Çevresindekileri ve kendisini sürekli "yanlış yapmakla" suçlar, öfke patlamaları yaşar.

- **Aşırı Tüketim ve Dürtüsel Kaçışlar:** Stresörün oluşturduğu içsel baskıyı uyuşturmak için dürtüsel davranışlarını tavan yaptırır. Aşırı alışveriş, kontrolsüz eğlence, madde/alkol kullanımı veya riskli kararlarla zihnini acıdan kaçırmaya çalışır.

- **Derin Huzursuzluk ve Saplantı:** Ne yaparsa yapsın içsel tatminsizlik ve kaçış arayışı bitmez. Karşılaştığı soruna saplantılı bir şekilde takılır, ancak yapıcı bir çözüm üretmek yerine duruma içsel öfke/hınç besler.

- **Kurban Rolü ve Suçlama:** Kendisini kısıtlayan durumları veya insanları gardiyan gibi görür. "Hayat benim özgürlüğümü elimden alıyor" diyerek sorumluluk almayı reddeder ve çevresini kendi mutsuzluğundan sorumlu tutar.

Sağlıklı Tip 7 Karakterinin Stres Tepkisi

Sağlıklı bir Tip 7, kriz veya kısıtlayıcı bir stresörle karşılaştığında kaçmak yerine durumun üzerine gitmeyi başarır:

- **Zihinsel Berraklık ve Odaklanma:** Stres anında daldan dala konmayı bırakır. Tip 5'in odaklanma yeteneğini ödünç alarak tek bir probleme kilitlenir, seçici davranır ve konunun derinliklerine iner.

- **Olumsuz Duygularla Kalabilme:** Yaşadığı acıyı, stresi veya hayal kırıklığını hemen eğlenceli bir şeyle örtmeye çalışmaz. Olumsuz duygunun varlığını kabul eder, onu işler ve duygusal olgunluk gösterir.

- **Stratejik ve Analitik Problem Çözme:** Sezgisel ve yüzeysel kaçışlar yerine, stresörün kaynağını soğukkanlılıkla analiz eder. Gerçekçi, mantıklı ve adım adım uygulanabilir çözüm planları oluşturur.

- **Sınırları ve Kısıtlamaları Kabul:** Sorumlulukların getirdiği yükü veya kısıtlamaları bir "hapishane" olarak görmez; bunların hedefe ulaşmak için gerekli aşamalar olduğunu kabul eder.

Sağlıksız Tip 7'nin Sınav Stresi Tepkisi

o Sınav masasına kapanmak zorunda kaldığında önce acıdan ve sıkıntıdan kaçar, kaçamayacağını anladığında ise hırçınlaşır:

o Sınava sayılı günler kalmışken ders çalışmak yerine birdenbire odayı temizlemeye başlar, saatlerce dizi izler, arkadaşlarıyla dışarı çıkar veya internetten gereksiz alışverişler yapar. Zihnini "Daha vakit var, ben hallederim" illüzyonuyla kandırır.

o Kaçış yolları tükendiğinde ve sınav günü kapıya dayandığında o neşeli, esnek insan gider; yerine son derece gergin, tahammülsüz ve yargılayıcı biri gelir. "Evde hiç sessizlik yok!", "Bu hocanın anlatış tarzı berbat!", "Sistem zaten insanları robotlaştırmak için kurulmuş!" diyerek çevresindekilere öfke saçar.

o Masaya oturduğunda esnekliğini tamamen kaybeder. Günde 16 saat aralıksız çalışması gerektiğini söyleyen katı, imkansız kurallar koyar. Bu kurallara uyamayınca kendine ve çevresine karşı yoğun bir hırs ve hayal kırıklığı hisseder.

o Başarısızlık ihtimali kesinleştiğinde ciddiyetten tamamen uzaklaşır: "Zaten okuyup da ne olacağım?", "Dünyada tek önemli şey bu sınav mı?" diyerek durumu bastırmaya çalışır, ancak içten içe derin bir panik ve kısıtlanmışlık duygusu yaşar.

Sağlıklı Tip 7'nin Sınav Stresi Tepkisi

o Sınavın getirdiği kısıtlanmayı bir "hapishane" olarak görmek yerine, zihnini disipline edip hedefine odaklanır:

o Normalde ilgisi çabuk dağılan ve daldan dala konan Tip 7, sınav masasına oturduğunda Tip 5'in odaklanma gücünü devreye sokar. Masadaki tüm uyaranları (telefon, sosyal medya, arkadaşlar) kapatır; sadece önündeki derse odaklanır ve konunun özünü kavramadan masadan kalkmaz.

o "Aman hallolur bir şekilde" yüzeyselliğini bırakır. Müfredatı analiz eder, hangi konudan kaç soru çıktığını inceler ve zihinsel enerjisini en verimli şekilde kullanacağı rasyonel bir çalışma takvimi çıkarır.

o "Ya kazanamazsam?" korkusu geldiğinde bunu hemen komik bir hikâyeyle veya eğlenceli bir aktiviteyle uyuşturmaya çalışmaz. "Şu an endişeliyim, bu çok normal. Ama bu sınav benim gelecekteki özgürlüğümün anahtarı" diyerek kaygıyı olgunlukla işler.

o Rutini sıkıcı bulduğu için ders çalışmayı bir oyuna veya keşif sürecine çevirir. Notları renkli haritalarla görselleştirir, kendine küçük ve sağlıklı ödül mekanizmaları kurar.

Tip 8: Maddeli/Lider

Sağlıksız Tip 8 Karakterinin Stres Tepkisi

Sağlıksız veya köşeye sıkışmış bir Tip 8, gücünün tükendiğini veya kontrolü tamamen kaybettiğini hissettiğinde derin bir güvensizlik yaşar ve yıkıcı bir savunma geliştirir:

- **Soğuk İzolasyon ve Paranoya (Tip 5 Çözülmesi):** Dışarıya karşı ördüğü duvarları iyice kalınlaştırır. İnsanlardan uzaklaşır, herkesin ona karşı bir komplo kurduğuna veya onu arkasından bıçaklayacağına inanmaya başlar. Duygusal bağlarını tamamen koparır.

- **Aşırı Kontrol ve Tehditkar Tutum:** Tehdit altında hissettikçe çevresini daha da baskılamaya çalışır. Aşırı baskıcı, öfkeli, gaddar ve tahammülsüz hale gelir. "İlk darbeyi ben vurmalıyım" mantığıyla savunma amaçlı saldırılar yapar.

- **Bilgi Biriktirme ve Stratejik Düşmanlık:** Tip 5'in soğuk zihinsel alanına çekilerek çevresindeki insanları birer "tehdit verisi" olarak analiz eder. Zayıf noktalarını tespit edip, olası bir krizde bunu karşı tarafa karşı koz olarak kullanmak üzere zihninde depolar.

- **Gerçekliği Duygusuzlaştırma:** Yaşadığı baskı karşısında merhamet ve empati duygularını tamamen kapatır. "Hiç kimseye güvenilmez" inancıyla tamamen katı, merhametsiz ve yıkıcı bir mantıkla hareket eder.

Sağlıklı Tip 8 Karakterinin Stres Tepkisi

Sağlıklı bir Tip 8, kriz veya kısıtlayıcı bir stresörle karşılaştığında gücünü yıkmak için değil, korumak ve birleştirmek için kullanır:

- **Koruyucu ve Şefkatli Liderlik (Tip 2 Kalbi):** Stres anında sadece kendi alanını korumakla kalmaz. Sert ve yenilmez zırhını esneterek çevresindeki insanlara karşı açık yürekli, destekleyici ve cömert bir tutum sergiler.

- **Gücünü Hizmete Sunma:** Kriz anlarında kontrolü ele alırken baskıcı bir diktatör gibi değil, yapıcı bir sığınak gibi davranır. Gücünü, adalet sağlamak ve kırılgan durumdaki insanları korumak için kullanır.

- **Kırılganlığını Kabul Etme:** Zayıf görünme korkusunu aşmıştır. Stresör karşısında sınırlarını kabul eder, gerektiğinde güvendiği kişilerden destek alır ve duygusal savunmasızlığını bir zayıflık olarak görmez.

- **Yapıcı ve Doğrudan Çözüm:** Gerginliği tırmandırmak yerine, sorunun üzerine kararlılıkla ama itidalle gider. Gücünü stratejik ve etik bir şekilde yönlendirir.

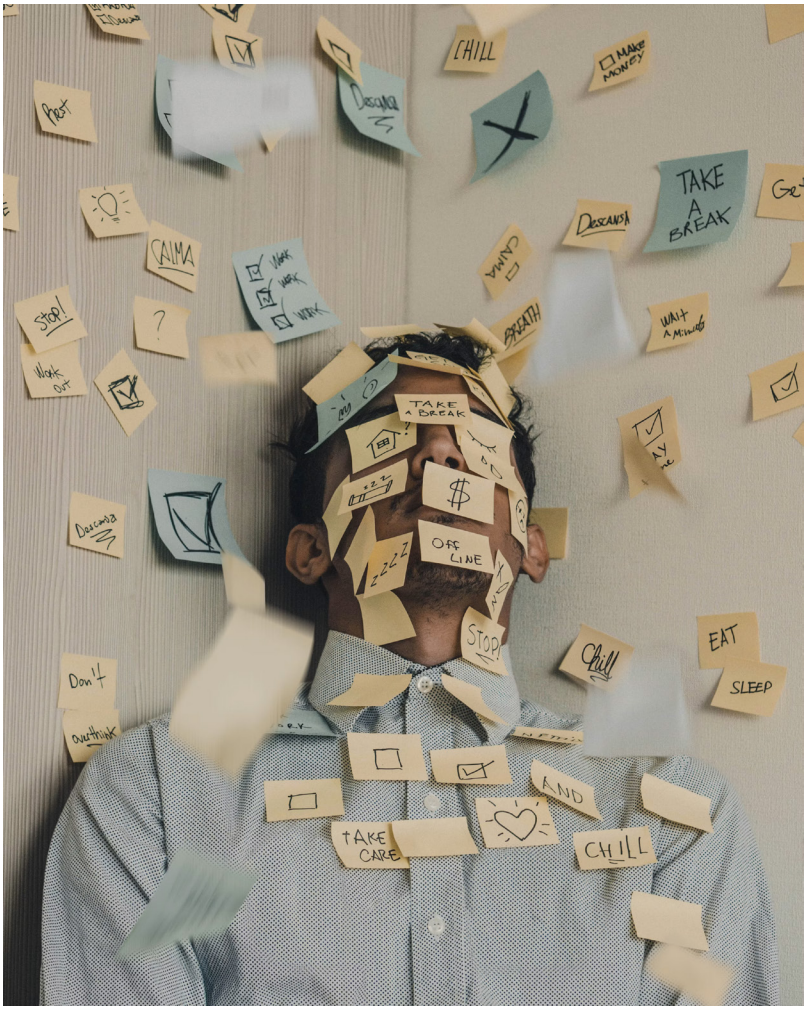
Sağlıksız Tip 8'in Sınav Stresi Tepkisi

o Sınav stresi arttıkça ve başarısızlık ihtimaliyle yüzleştikçe sert zırhının arkasına çekilir, soğuk ve tehditkar bir savunma geliştirir:

o Sınav yaklaşırken kontrolü kaybettiğini hissederse çevresindeki herkese kapılarını kapatır. Masasına kapanır ama bu verimli bir çalışma değil, stratejik bir geri çekilmedir. Kimseyle konuşmaz, yardım tekliflerini sertçe reddeder ve "Kendi başımın çaresine bakarım" diyerek yalnızlaşır.

o Sınav sistemine, öğretmenlere veya rakip gördüğü arkadaşlarına karşı derin bir güvensizlik duyar. "Öğretmenler beni başarısız göstermeye çalışıyor", "Herkes benim zayıf düşmemi bekliyor" gibi düşüncelerle çevresindeki herkesi düşmanlaştırır.

o Stres tavan yaptığında öfkesini kontrol

edemez. Evde veya okulda en küçük bir pürüzde patlar. "Beni kimse engelleyemez!" diyerek çevresindekileri bastırmaya, kuralları hiçe saymaya çalışır.

- Sınavda çuvallayacağını sezdiği an, zayıf görünmemek için "Bu sınav zaten saçmalık, benim seviyemi belirleyemez" diyerek sınavı değersizleştirir ve çalışmayı tamamen bırakarak pasif-agresif bir güç savaşına girer.

Sağlıklı Tip 8'in Sınav Stresi Tepkisi

- Sınav baskısını bir güç gösterisi veya tehdit olarak görmek yerine, kendi potansiyelini gerçekleştirmek ve çevresine fayda sağlamak için bir fırsat olarak ele alır:

- Sınav sürecinde sadece kendi başarısına odaklanmaz. Çalışma grubundaki arkadaşlarına moral verir, zorlananlara konuları anlatır, "Bu sınavı hep birlikte devireceğiz" diyerek koruyucu ve birleştirici bir güç olur.

- Zayıf görünme korkusunu aştığı için, "Şu konuda eksiğim var, anlamadım" demekten çekinmez. Kendi sınırlarını olgunlukla kabul eder ve eksikliklerini kapatmak için yapıcı adımlar atar.

- Sınavın zorluğu veya denemelerdeki düşük netler onu yıldırmaz; aksine içindeki mücadeleci ruhu kamçılar. Zor soruların üzerine cesaretle gider, pes etmez.

- Öfkesini veya kaygısını bir kenara bırakıp, «Bu sınav benim kontrolümde olan bir süreç» der ve enerjisini tamamen verimli bir çalışma temposuna yatırır.

Tip 9: Barışçı/Uzlaşmacı

Sağlıksız Tip 9 Karakterinin Stres Tepkisi

Sağlıksız veya köşeye sıkışmış bir Tip 9, stresör içsel huzurunu ve dengesini tamamen yıktığında derin bir anksiyete ve savunma mekanizması geliştirir:

- **Derin Anksiyete ve Felaket Senaryoları (Tip 6 Çözülmesi):** Sakin ve umursamaz maskesi tamamen düşer. Zihni denetimsiz bir kaygıyla dolar; "Ya her şey mahvolursa?", "Ya tek başıma kalırsam?" gibi endişelerle boğuşur.

- **Pasif-Agresif Direniş:** Doğrudan çatışmaktan korktuğu için tepkisini açıkça gösteremez. Bunun yerine inatlaşır, işleri ağırdan alır, unutmuş gibi yapar veya iletişimi tamamen keserek pasif bir direnç gösterir.

- **Şüphecilik ve Paranoya:** Çevresindeki insanlara ve desteğe olan güvenini kaybeder. İnsanların niyetlerini sorgulamaya başlar, kendini tehdit altında hisseder ve aşırı savunmacı bir tutuma bürünür.

- **Aşırı Uyuşma ve Kaçış:** Stresör dayanılmaz bir boyuta ulaştığında zihnini uyuşturmak için tamamen kapanır. Saatlerce uyumak, televizyon/ekran karşısında hipnotize olmak veya önemsiz detaylarla vakit öldürerek gerçeklikle bağını koparır.

Sağlıklı Tip 9 Karakterinin Stres Tepkisi

Sağlıklı bir Tip 9, kriz veya konfor alanını tehdit eden bir stresörle karşılaştığında atıllığı tamamen bırakır ve somut adımlar atar:

- **Net Eylem ve Odaklanma (Tip 3 Enerjisi):** Stresör karşısında "Geçer, halledilir" diyerek ertelemek yerine durumun üzerine gider. Tip 3'ün eylem odaklılığını ödünç alarak önceliklerini belirler, kararlılıkla harekete geçer ve enerjisini kriz çözümüne yöneltir.

- **Kendi Sesini ve Sınırlarını Ortaya Koyar:** Huzuru korumak adına başkalarına uyum sağlama (pazarlık etme) huyunu bırakır. Kendi isteklerini, kararlarını ve sınırlarını net bir şekilde ifade eder.

- **Baskı Altında Dinamik ve Yapıcı:** Kendi potansiyeline güvenir. Çatışmayı bir tehdit olarak değil, sağlıklı bir gelişim ve çözüm fırsatı olarak görerek krizleri proaktif bir şekilde yönetir.

- **Proaktif Problem Çözme:** Sorumluluk alır, erteleme huyunu yener ve sorunu kökünden çözmek için verimli yöntemler geliştirir.

Sağlıksız Tip 9'un Sınav Stresi Tepkisi

o Sınav baskısı ve zamanın daralması karşısında önce derin bir zihinsel uyuşmaya, ardından yoğun bir anksiyete ve pasif dirence sürüklenir:

o Sınava az zaman kalmışken ve çalışması gereken devasa bir müfredat varken, stresin yarattığı baskıyı hissetmemek için zihnini kapatır. Saatlerce uyur, televizyon izler, oda temizler ya da saatlerce sosyal medyada kaybolur. Masanın başına otursa bile boş boş sayfaya bakar, zihnen orada değildir.

o Yumurtanın kapıya dayandığı an sakin maskesi tamamen düşer. İçini devasa bir panik kaplar: "Ya hiçbir şey yapamazsam?", "Ya sınavda tamamen kilitlenirsem?", "Ya hayatım mahvolursa?" gibi felaket senaryoları arasında boğulur.

o Ailesinin veya öğretmenlerinin "Çalış" baskısına açıkça karşı çıkmaz, tartışmaz ("Tamam çalışıyorum" der). Ancak eylemsizliğiyle direnir; işleri ağırdan alır, notları kaybetmiş gibi yapar, unutmuş davranır.

o Baskı dayanılmaz noktaya ulaştığında panikleyip ders çalışmayı tamamen bırakır. "Zaten bu saatten sonra hiçbir şey yetişmez" diyerek tamamen teslim olur ve kendini sürecin sürüklenişine bırakır.

Sağlıklı Tip 9'un Sınav Stresi Tepkisi

o Sınav baskısı karşısında atıllığı ve "nasıl olsa hallolur" uyuşukluğunu bir kenara bırakarak yüksek bir öz disiplin ve eylem gücü sergiler:

o Sınav stresini bastırmak yerine onu motive edici bir güç olarak kullanır. Erteleme huyunu yener, masanın başına geçer, net hedefler koyar ve verimli bir çalışma temposu yakalar.

o "Ben zaten yapamam" ya da "Önemli değil" diyerek kendini önemsizleştirmek yerine, başarabileceğine inanır. Kendi potansiyelinin farkına varır ve hedeflerine ulaşmak için iddia ortaya koyar.

o Konfor alanını ve arkadaşlarını kırmamak adına hayır diyememe huyunu bırakır. "Şu an sınavıma odaklanmam gerekiyor" diyerek çevresine net sınırlar çizer.

o Panik yapmadan, zihinsel dengesini koruyarak ve kararlılıkla sınav maratonunu yürütür.

Haykır

Taşkın ÖNEL

Haykır sen de bir seher vakti
Haykır ve arşa yükselt nefesini
Bil ki eğri kılıcın sahibi sensin
Hakka verilen söz sendedir
Ve sen yeşereceksin batılın enkazında
Kahpenin yüzünde elinin izi
Mazlumun en sıcak özlemi sensin

Kükremek zayıftır, sahte yüzlerde
Korkuyla karışır onda cesaret
Sinede cehennem
Gözlerde kayıptır merhamet
Dilinde zehirdir her bir kelime

Bil ki arş-ı aladan gelir izzetin
Adalet, seninle dirilir bugün
Ve sen yükselirsin izzetin şafağında
Kin yok,
Öfke yok,
İman gül bahçesidir yüreğinde
Merhamet ışıldar gözlerinde
Davet tatlı bir kelam dilinde

